

ETNOGRAFISK TIDSSKRIFT JORDENS FOLK

NR. 4 - DECEMBER

2009 - 44. ÅRGANG

التراثي

ما الأول، كما حصل الشيخ
الشرط الثاني، وقد قدمت
لشركاء الشعبي، وألغيت
ت الشعبي لدولة الإمارات

سلطان بن زايد آل نهيان
حيث تم رصد مليونين ومئة
يوسف الذهنية، وأعاد سمو
توى التقدم لسباقات الإبل
والإعداد الجيد، ما أسهم

في اسم أحد رواد الثقافة
في يشرف عليها الروائي
تقوية باللغة الفرنسية،
الزة مالك حداد من أهم
تة، تتبلغ قيمتها المادية
حصل عليها في دورتها
كتاتيبان إبراهيم سعدي،
يتأهها في مدار الآداب،
مناسبة سنة الجزائر في
تة، من الناقدة اللبنانية
ل الخيطاني. أما الكاتبة
الغازلين في بيروت، كما
الاختلاف، على إصدار
جعة إلى الحرية التي
عها، إحدى دور النشر

EVENTYR

JORDENS FOLK

Jordens Folk er et populærvidenskabeligt etnografisk tidsskrift, der udgives af Dansk Etnografisk Forening og udkommer med fire hæfter årligt. **Jordens Folk** udgives med støtte fra Kulturministeriets bevilling til almenkulturelle tidsskrifter. www.jordensfolk.dk

Ansvarlige for dette nummer

Martin Demant Frederiksen, Anders Emil Rasmussen (gæsterektor), Thomas Brandt Fibiger, Jakob Krause-Jensen, Marie Højlund Bræmer, Rasmus Kaae Munch og Martine Lind Krebs.

Ansvarshavende redaktør Maria Louw

Redaktion

Maria Louw, Lars Højer, Steffen Dalsgaard, Lotte Isager, Rasmus Kudahl Kaae Munch, Marie Bræmer, Bjarke Nielsen, Camilla Ziedorn, Jakob Krause-Jensen, Martin Demant Frederiksen, Maj Nygaard-Christensen, Martine Lind Krebs, Thomas Fibiger og Frida Hastrup.

Aarhus Universitet, Afdeling for Antropologi og Etnografi, Moesgård, DK-8270 Højbjerg

Årsabonnement

220 kr. (inkl. moms og forsendelse)

Løssalgspris: Under 10 stk. - 60 kr. pr. blad.

Over 10 stk. - 40 kr. pr. blad

Årsabonnement inklusive medlemskab af Dansk Etnografisk Forening: 300 kr., 200 kr. for rabat-medlemmer.

Årsabonnement indbetales til girornr. 195 1408.

Henvendelse ved køb af numre

Dansk Etnografisk Forenings Sekretariat, ved Thomas Christian Mikkelsen

Afdeling for Antropologi og Etnografi,

Moesgård, DK-8270 Højbjerg

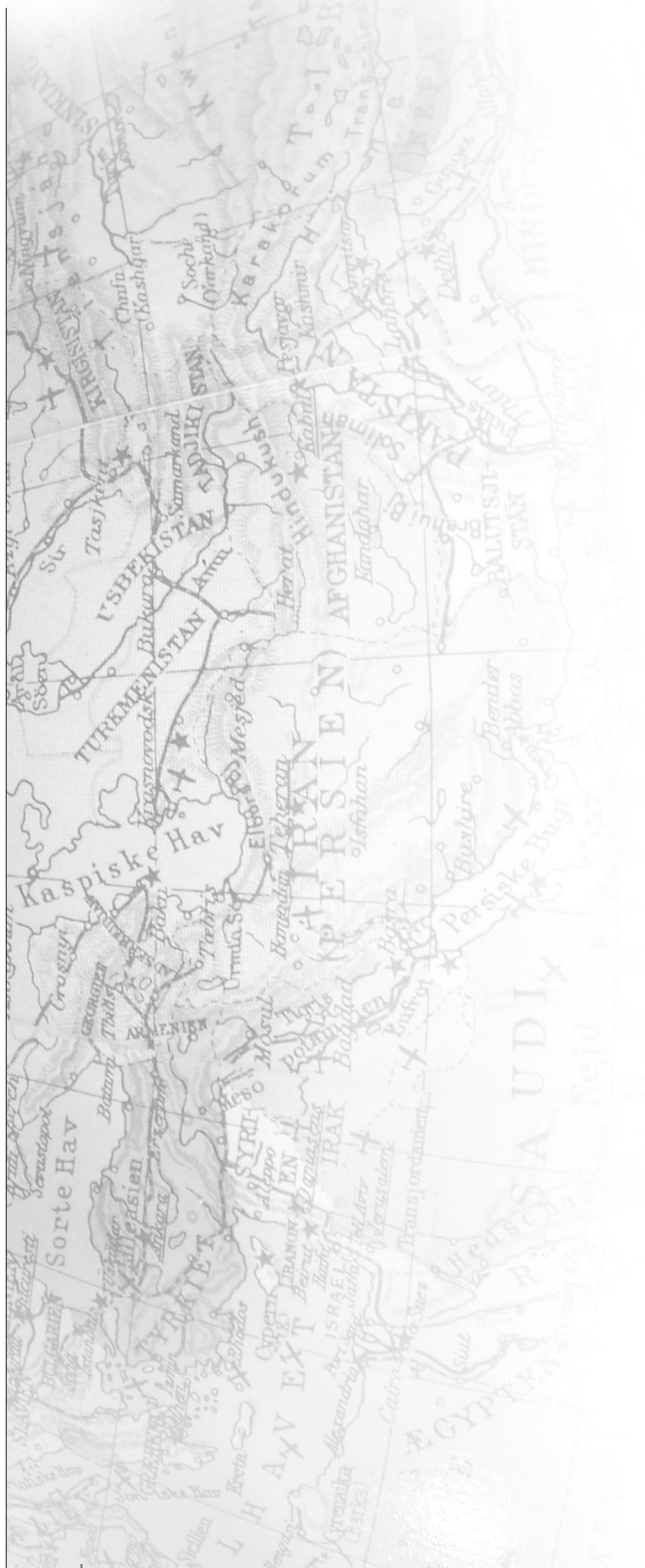
telefon +45 8942 4626.

træffetid onsdag fra 12 - 15

Billedtilrettelæggelse og layout Christina Dahl

Produktion Schultz Grafisk

Forsidefoto: Christian Vium

EVENTYRLIG

A N T R O P O L O G I

af MARTIN DEMANT FREDERIKSEN & ANDERS EMIL RASMUSSEN

Eventyr for hvem?

En antropolog er under første del af et feltarbejde ude for at se på en lejlighed i det vestlige Georgien. Mediko, en ven af en ven, har en til leje. De nuværende lejere, turister fra hovedstaden, bor der stadig, men Mediko inviterer alligevel antropologen med hen for at se stedet. Da de kommer til lejligheden er tegne på en supra - et georgisk drikkegilde - åbenlyse. Forskellige små retter står stablet op på bordet sammen med store plastflasker med hjemmelavet vin og spiritus. En supra har en rituel karakter og styres af en toastmaster, der gennem en fast række af skåltaler sørger for, at gæsterne drikker. Det er en situation, der ofte beskrives som aggressiv gæstfrihed; en vært der holder sin gæst i et fast greb med alkohol som våben. Derudover er en supra et udpræget maskulint fænomen; toastmasteren er oftest selskabets ældste eller mest værdige mand, og selvom kvinder godt kan deltage, er traditionelle

supraer ofte forbeholdt mænd, da evnen til at drikke store mængder alkohol er et direkte mål for maskulinitet. Denne dag er dog anderledes. Ved bordet i lejligheden sidder to midaldrende kvinder; Irma og Bella. Mediko og antropologen tager intetanende plads, med formodningen om, at bordet må være tegn på en supra, der allerede er afsluttet, siden der ikke er mænd tilstede. Først efter lidt tid opdager de, at Irma og Bella åbenbart har drukket tæt det meste af dagen, at de er værterne, og at de ikke har planer om at stoppe, slet ikke nu hvor der er gæster. Irma hælder chacha - hjemmebrænd - op i et glas og Bella beder Mediko om at drikke. Mediko tager en lille tår, vrænger ansigt og beder om vand. Bella bliver insisterende. 'Du får ikke penge for lejligheden, hvis du ikke drikker!' råber hun. Irma griner. Mediko sætter glasset til læberne. Tøver. Bella går resolut om bag hende, trækker hendes hoved tilbage, holder hende for næsen og presser cha-

cha'en ned i hendes hals. Mediko hoster overrasket, brændevinen er for stærk til, at hun kan tale i sekunderne efter. Antropologen tømmer hurtigt og måbende sit eget glas. 'Ah, mig og dig' siger Bella anerkendende, tømmer sit eget glas og vifter hånende en hånd ad Mediko. 'Mig og hollænderen', fortsætter hun og vakler. 'Han er dansker, DANSKER!' siger Irma. 'Ja, ja, mig og danskeren'. Bella hælder op igen, men kommer til at slippe glasset i stedet for at stille det. Det splintres på gulvet og en harsk lugt af chacha breder sig i rummet. I den korte forvirring, der opstår, flygter Mediko fra lejligheden, og antropologen sidder alene tilbage. Fanget. Pludselig er et ritual, der sædvanligvis er forbeholdt mænd, blevet overtaget af to kvinder, der spiller rollerne som aggressive værter til perfektion. Glas fyldes og tømmes i hvad der synes at være en uendelighed. Først da Irma går ind for at skifte tøj og Bella er faldet i søvn lykkes det antropologen at flygte fra lejlig-

heden. Det er kun sen formiddag og resten af dagen bruges på at komme sig over eventyret. 'Gonzo-antropologi - frygt og lede i Batumi' skrives ned på et stykke papir, hvorefter antropologen kaster dele af chachaen op.

Samme aften, på boulevarden ved stranden, kommer en kvinde gående mod antropologen med sin familie. Hun er nydeligt klædt og holder et barn i hånden. Da hun går forbi antropologen giver hun et venligt og moderligt nik og går videre. Det er Irma. Tilbage står den forvirrede antropolog, med en begyndende erkendelse af, at det måske slet ikke var ham, men de to kvinder, der var på eventyr.

Antropologien bryster sig af at gøre det ukendte kendt. Men selv når det ukendte har fået en vis genkendelig, når lokale spille-regler er blevet en del af dagligdagen, opstår der små brud, der vender det hele på hovedet og kaster antropologen ud i et frit fald gennem traditioner og regler, der ikke længere gælder. Afvigelser der skaber eventyr. På den måde er eventyret ofte ufrivilligt. Det kaster de medvirkende ud i en virkelighed, de ikke havde opfattet også eksisterede.

Eventyr og antropologi

Antropologer blev i sin tid ansat som eventyrere; folk der tog ud til eksotiske dele af verden og levede sammen med ukendte folkeslag. Nok var Indiana Jones arkæolog, men hans eventyrlige rejser i 1930'erne kunne ligeså vel have været foretaget af en antropolog. I hvert fald engang. De senere årtier har et afkendetegnene ved antropologien nemlig snarere været at afmystificere det ukend-

te, og vise hvordan det umiddelbart fremmede ikke er så fremmed endda. Hvis noget har fået lov til at fremstå eksotisk, har det højest været det allerede kendte; feltarbejdet i egen kultur. Med dette nummer af Jordens Folk rejser vi spørgsmålet: hvor er de antropologiske eventyr i dag? Oftest synes de aldrig at nå ned på papir, og bliver højest fortalt på universiteternes gange eller som anekdoter til middagsselskaber.

'I antropologens arbejde er der ikke plads til eventyr', skrev den nyligt afdøde Claude Lévi-Strass i midten af halvtredserne, i sin bog 'Tristes Tropiques'. I hans fortolkning var eventyret blot en byrde, der tyngede arbejdets effektivitet, og rejseminder hørte ingen steder henne. Da Nigel Barley tre årtier senere i bogen 'The Innocent Anthropologist' skrev om sine strabadser under et feltarbejde i Afrika, blev den mindre klassiker. Faktisk blev den senere genudgivet som 'Adventures in a Mud Hut', hvilket måske er meget sigende, for mange så det som en eventyrlig og personlig rejseberetning snarere end reel etnografi. Godt nok var det en morsom og rammen- de beskrivelse af feltarbejdets udfordringer, men hvor seriøst kunne man tage det faglige indhold?

I dette nummer af Jordens Folk tager vi eventyr meget seriøst. Vi præsenterer en række artikler, der fortæller om det eventyrlige i den verden vi arbejder i, om det der har overrasket, tryllebundet og skræmt antropologen under feltarbejde, og som har været svært at forklare. Om det man aldrig troede man ville bevæge sig ud i, eller slippe ud af, om farefulde færde og uforklarlige oplevel-

ser. Om hvordan man som antropolog forholder sig til eventyret og om hvordan lokale selv tager på eventyr. For som det indledende eksempel illustrerer, er eventyret selvfølgelig ikke forbeholdt antropologer, men i lige så høj grad de mennesker hvis hverdag vi tager del i. For hvad er det der sker, når dem vi studerer, tager på eventyr? Hvad er på spil når lokale regler, rutiner og ritualer pludselig bliver brudt eller vendt på hovedet? Flere af nummerets artikler peger herudover på eventyrets mere dystre sider og de etiske spørgsmål som deltagelse i et eventyr kan medføre.

Eventyr som del af det antropologiske feltarbejde illustreres gennem tre artikler. Anders Emil Rasmussen viser i sin artikel om 'den ene mands mørke' hvordan forudindtagede forestillinger bliver sat i perspektiv i felten. Folks egne eventyr, og deres fortolkninger af det vi selv mente at kende, bliver her et eventyr i sig selv. I sin artikel om Damaskus beskriver Martine Zeuthen, hvad der kan ske, når informanter tager én med på eventyr. Hvordan skal man forholde sig, hvis man inddrages i situationer, som man ikke har lyst til at tage del i? I dette tilfælde handler det om et bordelbesøg. Kan deltagelse i et lokalt 'eventyr' være med til at skabe en accept, der ikke er intentionel, spørger hun. Keir Martin skildrer hvordan en haj jagt er blevet et eventyr han ofte tænker tilbage på og fortæller fra sit feltarbejde i Papua Ny Guinea, selvom feltarbejdet bestod af noget helt andet. Hvad er det, der bliver hængende i vores bevidsthed efter endt feltarbejde? Hvorfor er det ikke den

traditionelle ceremoni hvor samfundets centrale aspekter pludselig gik op for os, men derimod den formiddag vi brugte med et par øldrikkende australiere i en speedbåd?

I sit billedessay 'Eventyrerne' tager Christian Vium os med på en visuel rejse - et eventyr der hverken er magisk eller fortryllende, men et spørgsmål om liv eller død. Vi følger i billeder en række vestafrikanske migranter på deres rejse mod Europa.

Eventyr er ikke bare en oplevelse men også en fortælling. Dette er vinklen i de to sidste artikler. Thomas Søgaard Jensen beskriver hvordan det litterære

eventyr '1984' af George Orwell er blevet en fortælling, der både har påvirket moderne overvågningsformer og den måde de opfattes på i det daglige. Ord som Big Brother har fået deres egne sociale liv, og dagligdags referencer til dem kan være med til at forklare, hvordan folk tilskriver mening til forskellige overvågningsformer. I deres artikel om børneeventyr i Bhutan viser Ditte Marie Seeberg og Marie Thesbjerg hvilken rolle eventyr spiller i Bhutan, både i børns dagligdag og i statens selvfremstilling. Her er flyvende buddhistiske lamaer ikke bare eventyr, men en del af virkeligheden.

Udover artiklerne bringer vi to anmeldelser. Den første ligger i forlængelse af nummerets tema. Frank Sejersen anmelder to bøger af Rane Willerslev; den videnskabelige bog 'Soulhunters' og overlevelsesfortællingen 'På flugt i Sibirien'. Sidstnævnte en eventyrlig beretning. Slutteligt anmelder Martine Lind Krebs bogen 'Grønland - En refleksiv udfordring' af Ole Høiris, hvori en række forfattere skriver om og analyserer de vigtigste værker i grønlandsforskningen. ■

God læselyst

Billede fra Christians Viums billedessay 'Eventyrerne'.

DEN ENE MANDS MØRKE

af ANDERS EMIL RASMUSSEN

I håbet om en dag at blive opdagelsesrejsende, startede jeg på etnografistudiet. Jeg ville være eventyrer og rejse ud i det ukendte, hvor jeg ville opdage øer, som ingen før havde set. Men da jeg kom til Papua Ny Guinea, var en antropolog ligeså velkendt som en skolelærer, og de mennesker jeg var kommet for at arbejde med, var allerede beskrevet i adskillige bøger. Så hvor er det ukendte og eventyret i nutidens antropologi? Op ad en flod, ind i junglens mørke, reflekterer jeg over det ukendte, og som vi bevæger os op ad floden, ind i mørket og meget langt væk, bliver bøtten med det kendte og det ukendte den samme. Et sted på floden forfæres vi af forfædre-ånder, som vil stjæle min sjæl, og min ven Chakumai fortæller et eventyr om det

ukendte set derfra, hvor han står. Jeg kommer på opdagelse i ukendte perspektiver på det, jeg mente at kende, da vi pludselig står på en uopdaget ø, befolket af mennesker med særegne og brutale traditioner.

Man siger at antropologi er faget, som gør det fremmede hjemligt og gør det hjemlige fremmed; vi gør det ukendte forståeligt og gør det vi troede at kende ukendt, ved at se fra et andet perspektiv. Antropologer søger at begribe andres forståelse af eksempelvis moralsk god adfærd, og vi forsøger gennem en sammenlignende metode, at give nye og måske overraskende eller kritiske perspektiver på eget samfund. Et eksempel på dette kunne være en ideologi, jeg fandt på øen Mbuke i Papua Ny Guinea, omkring begrebet *asi*, som

betyder 'alle sammen' eller helheden: Uanset hvad der skal organiseres, så skal alle være med, og uanset hvilke resurser der bliver forbrugt, så er ideologien, at alle skal have del deri. Ikke dermed sagt at folk på Mbuke deler alting, men det er idealet: "Jeg kan ikke spise hvis andre er sultne" siger høvdingen, når han rigtig skal sætte sig selv i et positivt lys. Ideen er, at man skal hjælpe de svage og inkludere dem, man skal ikke konkurrere og stræbe efter at vinde over andre. Der gøres meget ud af at lære børn ikke at triumfere, hvis de vinder i fodbold eller andre konkurrencer. Skal man vinde over nogen på Mbuke, så skal man gøre det ved at give dem noget, de ikke magter at gengælde (og altså i økonomiserende forstand - tabe). I denne ideologi, som giver associa-

tioner til romantiserende ideer om 'den ædle vilde', der har en godhed og solidaritet vi andre har mistet, ligger der en mulighed for at kritisere vores eget samfund, for at være præget af fokus på den enkeltes succes, til tider på bekostning af det fælles bedste. Dette kan illustreres med en sejlads på en flod ind i hjertet af en mørk jungle.

På floden Charkéi

Mit første feltarbejde på øen Mbuke fokuserede på kanobyggeri. Befolkningen på øen tilhører den etniske gruppe, der kalder sig titanfolket, en gruppe som tidligere var specialiserede i sejlads med store udriggerkanoer og dermed fiskeri og transport i hele provinsen. De har mistet monopollet på fiskeri efter kolonitiden, men bygger stadig deres store havgående udriggerkanoer til at transportere sig fra deres afsidesliggende øer i havet. Eftersom jeg var interesseret i at forstå så mange aspekter af kanobyggeriet som muligt, deltog jeg så meget som muligt i alle dele af byggeprocessen. En af disse er at finde det træ, som kanoen bygges af. Titanfolket bor på små øer og har sjældent selv træer, der er store nok til, at de i udhulet form kan danne basis for byggeriet af en stor udriggerkano. Derfor rejste vi en dag fra Mbuke over til nogle slægtninge af min ven Chakumai på provinsens store hovedø Manus. Han regnede med, at de ville kunne give os en træstamme, der var stor nok til den kano vi ville bygge.

Vi ankom i udriggerkano ved udmundingen af en stor flod efter mange timer på havet. Sejlet blev taget ned, og Chakumai tog en lang stige fra dækket og begyndte, stående bagerst i kanoen, at stige kanoen roligt fremad gennem det

brune vand, der her blandede sig med det klare hav og skjulte koralerne. I begyndelsen var floden bred og formede et delta, og solen bagte stadig i nakken, som vi sad ubeskyttede på platformen mellem kano og udriggerponten. Ret hurtigt blev floden smallere og bevoksningen kom tættere på bredden, så store træer og palmer hang skyggende ud over os, mens vi bevægede os lydløst ind i junglen.

En lille gruppe palmehytter kom til syne et stykke oppe ad floden. Her var vi helt i skygge af den stadig tættere bevoksning. Husene var bygget på pæle og af palmeblade og stod delvist ud over flodbredden, et sted hvor der havde dannet sig en indsø. Vi sejlede helt op til to huse, som var forbundet af en platform, som vi trådte op på, og som vi fortøjede kanoen til. Det var her Chakumais slægtninge boede. En åbning i det ene hus førte ind i et tussmørke, hvor jeg kunne skimte en gruppe mænd, som sad på gulvet i hastig samtale, mens de kiggede ud på os. Særligt indgående stirrede de på mig, og jeg følte mig som den første hvide mand i denne jungle. En yngre mand kom ud, hilste og tog Chakumai med ind i huset. Jeg ville følge med, bære antropologens evige lod og trænge mig på, det kunne jo blive interessant at følge forhandlingen om en træstamme, men mine to andre rejsefæller fra Mbuke var stoppet i døren og sagde, at jeg var nødt til at blive udenfor sammen med dem, indtil 'snakken var rettet ud'. Vi stod der længe, mens snakken gik, til tider højlydt, i det lille hus. Selvom jeg havde svært ved at høre, hvad de sagde og dengang ikke altid forstod sproget, kunne jeg fornemme, at noget var gået i hårknunder under forhandlin-

gerne. Der var et problem forbundet med vores videre færd ind til træet i junglen.

Tavaly, en af de andre som også ventede udenfor, gik væk fra døråbningen, kom hen til mig og beklagende forklarede han: "Det er på grund af din hud og din stemme ..." Jeg så spørgende ud. "Det kan være farligt for folk som dig ... forfædrene som er i skoven, de kan blive vrede ... hvis de hører din stemme, dit sprog ... du er jo fra *yap* (langt væk) og forfædrene kan tro at du vil stjæle ... fordi du ikke hører til her, så kan det være farligt, du kan tage skade." "Tage skade?" Tavaly tøvede lidt: "... der var en tysker ...". Chakumai stod nu i døråbningen og så på med en bekymret mine. Tavaly kiggede nervøst mellem Chakumai og mig; det er ikke sjovt at skulle overbringe dårlige nyheder til den hvide mand, som alle så gerne vil hjælpe, og der som følge af sin hudfarve har uhørt høj status i det meste af Papua Ny Guinea: "En tysker der er gift med en herfra. Han tog ind i junglen. Han blev sindssyg! ... vi tror jo på at forfædrene er ... er her ... altså dem der hører til denne skov - som boede her før. Ligesom ånder. Det er jo deres skov. De kan finde på at tage din sjæl og give dig en anden eller ... noget andet. Du kan dø, blive sindssyg, tage stor skade. Vi er bekymrede for dig!" "Kan jeg ikke bare blive i kanoen?", spurgte jeg efter lidt tid, en anelse irriteret over at mine rejsekammerater ikke havde forudset denne situation før vi forlod Mbuke. Chakumai gik ind i huset igen, og da han kort efter kom ud, havde han gode nyheder. Han havde fået arrangeret at nogle af mændene inde i huset ville tale med forfædrene, de ville forklare at jeg er antro-

polog - noget som de fleste jo ved hvad er på de kanter - og at jeg bare var kommet, fordi jeg var interesseret i 'kultur og kanoer'. På den måde skulle det ikke blive et problem med min sjæl, forsikrede han.

To yngre mænd kom ud fra huset og hilste. De ville tage med ind i junglen og vise os hvor træet var. Men da vi gik ombord på kanoen igen, kom de ikke med, og jeg fik at vide at de 'selv kommer derind'. Jeg undrede mig ved tanken om

den tætte jungle, der forekom ufremkommelig.

Ind i mørket

Vi genoptog rejsen ind i junglen. Nu stagede Tavaly foran og Chakumai bagerst i kanoen, strømmen var blevet stærkere her hvor floden blev smallere. Flodens vand var mudret og mørkt, og de to mænds stager satte sig fast i bunden, så det gav et ryk i kanoen, hver gang de hev dem fri. Floden snoede sig som en slange, der

krøb gennem den tætte og ensartede bevoksning, som på dette punkt nærmest dannede en grøn tunnel ind i et mørke, der mindede meget lidt om de lyse, grønne og frodige jungler, jeg fra billeder havde som eneste referenceramme. Myg var der til gengæld rigtig mange af. Og fugtigheden! Vandet løb os af kroppene, selvom vi nærmest var nøgne. Junglens tætte ensartethed gjorde det svært at vurdere hvor langt, eller hvorvidt, vi bevægede os. Måske var der gået en

time, måske to, jeg svedte og kløede overalt. Loluan og jeg, som nu var de eneste på platformen, spiste betelnødder og røg cigaretter rullet i avispapir, mens vi snakkede om den kano, vi skulle bygge. Han er ud af en lang slægtslinje af kanobyggere på Mbuke og har arvet en usynlig økse, som sætter ham i stand til at bygge kanoer, men det er en anden historie.

Midt i de mange, for mig helt ukendte, dyrelyde i junglens indre var der pludselig en, der skilte sig ud. "Huuulululuu ..." lød et skingert skrig inde fra junglemassen et sted. Mine rejsefæller kiggede vagtsomt ind i junglens mørke. Lyden kom igen. Det lød som en stor fugl. Chakumai rejste hovedet og satte hænderne op til munden, og til min overraskelse kom den samme lyd nu fra ham. Lyden blev gengældt inde fra junglen, nu tættere

på. Nu kunne jeg også høre fodtrin. En af de unge mænd fra huse- ne, hvor vi før gjorde stop dukkede op - som ud af ingenting - på flodbredden, så forsvandt han ned i det brune og mørke vand, og dukkede op ved siden af vores kano. Han grinede og råbte til en anden fyr, der nu var dukket op på den modsatte side af floden. Også han smuttede ned i floden med en krokodilles elegance, pludselig væk uden en lyd. De to mænd var tydeligvis vokset op i denne skov. De er fra den etniske gruppe som titanfolket kalder Usiai, de er folk, som sjældent kommer ud til havet, og som ejer det meste af junglen. Når de bevæger sig gennem

junglen, løber de svævende og smilende, der hvor andre (eksempelvis undertegnede) synker i mudderet til knæene, bides af

igler og får viklet benene ind i krat og rødder. Førhen var de bange for titanfolket, som inden kolonitiden var frygtløse krigere - i hvert fald når de selv skal sige det. De to mænd vaskede jungleskidtet af deres kroppe i flodens vand, kravlede om bord og placerede sig på platformen sammen med Loluan og jeg.

Jeg vidste ikke meget om passende social adfærd i Manusprovin- sen dengang, men jeg vidste nok til straks give dem hver en betelnød fra min lille flettede taske, en taske af den type som alle i området har. Med reference til betelnødderne og tasken sagde den ene: "Yu manki-Manus arh?" ("du er

vidst en lokal knægt fra Manus hva?"). I kolonitiden fik en lokal ung mand betegnelsen manki (af 'monkey') af europæerne, så det var kun rimeligt, at jeg fik den tilbage. På den måde var også mine forfædre tilstede i skoven den dag. Loluan overtog stagningen fra Chakumai, som kom op på dækket og blandede sig i samtalen. Han begyndte at fortælle en historie. Noget som er ret almindeligt blandt folk fra Mbuke; at fortælle lange historier om ting de har hørt eller oplevet.

I mørkets hjerte?

Chakumai fortalte om en ø han kendte til. Jeg gjorde, hvad jeg kunne, for at forstå alt hvad han sagde, ikke mindst fordi jeg havde en voksende interesse for betydningen af denne fortælletradition. Han fortalte om en ø, hvor befolkningen konkurrerede om næsten alting. Hvis de sejlede i kanoer gjaldt det altid om at komme hurtigst frem, og de kæmpede til blodet stod dem fra hænderne, forsikrede han. Når de tog den yderste skal af kokosnødder, blev det altid et spørgsmål om, hvem der kunne gøre det hurtigst og med så simple midler som muligt. Vi andre lyttede tavse, mens vi dukkede os for grene og lianer, som fra den stadig tættere jungle hang ned over os. "Ret få - af dem man dør af", havde jeg fået at vide, da jeg tidligere havde spurgt til giftige slanger i denne jungle. Men nok alligevel bedst ikke at røre ved de lianer, der jævnligt fejede hen over dækket.

Chakumai rystede på hovedet, mens han fortalte videre om disse

øboeres indædte trang til at konkurrere, og endda om de mest ligegyldige ting! Som den hjemvendte etnograf fandt han det både morsomt, interessant og skræmmende at have stiftet bekendtskab med disse menneskers skikke. "De er skøre!" sagde han. "Nogen gange konkurrerer de også i dumme ting, ligesom børn. Om hvem der kan balancere længst tid på en træstamme i vandet og sådan! Det er ligesom deres hoveder stadig er bløde ... ikke modne endnu. De kan finde på at græde, hvis de taber i små konkurrencer, eller hvis det er hårdt for dem at padle kanoen. Ligesom børn!" Chakumai rystede på hovedet og fik nu et alvorligt ansigtsudtryk: "Så når de har konkurreret i nogle dage, i flere ting, så bliver dem der har tabt sendt væk!" Vi andre så undrende ud ... "Væk!?" ... "Ja, så må de ikke være på øen mere, så skal de tage et andet sted hen, ude på havet! Så må de aldrig være på øen mere, sådan er det." "Smider de dem ud af øen?" spurgte jeg forfærdet over denne underlige ø. Chakumai rystede bekræftende på hovedet. "Mærkeligt!"

De ukendte kendtes ø

Vi var nu nået så langt op ad flo- den, at kanoen ikke længere kunne komme frem uden at gå på grund i mudderet; vi kunne ikke komme dybere ind i mørket og måtte til at pakke vores ting og bevæge os videre ind til fods. Ind hvor man kan fare vild på få minutter, og hvor man må slå sig frem med store knive - med mindre man er Usiai. Jeg havde aldrig hørt om denne ø og mente, at jeg burde have hørt det, hvis der var en ø i provinsen, hvor folk sendte 'taberne' ud på havet, eller bad dem om at flytte,

hvis de tabte i simple konkurrencer. Måske havde jeg fundet en ubeskrevet ø! En ø hvis - noget brutale - skikke ikke var dokumenterede af etnografien. Og så i Papua Ny Guinea! Det virkede usandsynligt, og jeg skyndte mig at spørge Chakumai: "Den der ø, hvor er den henne?". Der blev stille. Alle kiggede spørgende på mig. "Jamen Anders!", startede Chakumai, "kender du ikke Robinson ekspeditionen?!" ("survivor" hedder det samme program på australsk tv). Jeg var desorienteret: "... øh ... Robinson ... i tv? ...", "Ja, der hvor nogle af I hvide tager ud på en ø, og laver det der... hvor de konkurrerer!?"

Absorberet som jeg var, inde i det mørke hjerte af en jungle, der altid har været en jungle, var jeg pludselig tilbage foran fjernsynet i Danmark. Den 'ukendte' ø, jeg troede at have fundet, var i virkeligheden en ø hvor befolkningen - om nogen - vil gå meget langt netop for, at blive 'kendte'. Senere skulle jeg finde ud af, at der egentligt ikke var noget underligt i, at Chakumai kort tid forinden havde set fjernsyn, da han var inde og besøge noget familie i provinshovedstaden. Her havde han set "survivor" fra Australien, genudsendt på den lokale tv-station, og nu havde han så genfortalt programmet for de andre ombord. Det var jeg den eneste, der ikke fra starten havde forstået, nok mest fordi jeg antog, at Chakumai aldrig så fjernsyn. Jeg troede han talte om en ukendt ø, hvor folk levede i formørket brutalitet, men så var det heldigvis bare brutalitet for sjov, som underholdning for folk, der ikke ellers behøver, at tage skindet af deres egne kokosnødder. En tilsyneladende me-

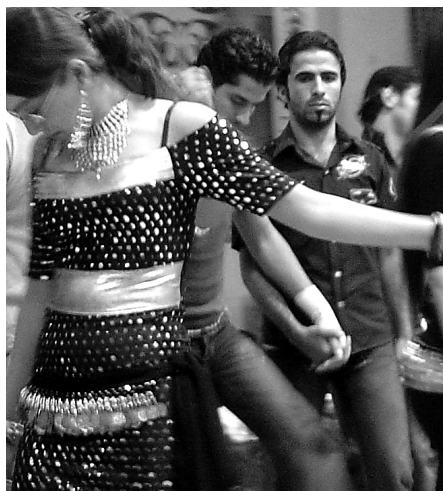
ningsløs imitation af Chakumais dagligdag.

Selvfølgelig var Chakumai forundret, da han havde stiftet bekendtskab med Robinson-ekspeditionen. Ikke fordi han troede, at 'Robinson-øen' fandtes i virkeligheden sådan som mig, men fordi den faktisk gør og fordi voksne mennesker beskæftiger sig med den slags, og dermed, set fra hans perspektiv, opfører sig som børn. Og måske fordi alle om bord, bortset fra mig, ville have vundet alle konkurrencerne uden problemer, om de havde fået tilbuddet. Det er barnagtigt og moralsk forkasteligt at konkurrere for at vinde, og at lade dem der taber i stikken, set fra Chakumais perspektiv. Det er muligt at Chakumai er bedre til at sejle kanoer end de fleste på Mbuke, men det giver ham ikke mere ret til øen og dens resurser end andre, i hvert fald ikke på det ideologiske plan, hvor *asi* opererer, for de dumme og de klodsede har de samme forfædre. Ved at se Robinson ekspeditionen fra Chakumais perspektiv, blev jeg klar over hvor formørket programmets budskab kan fortolkes, og jeg blev mindet om, ikke at antage at mørket er mørkest i den inderste jungle i Papua Ny Guinea. ■

Forslag til videre læsning

Joseph Conrad, 1917, Heart of Darkness

ANDERS EMIL RASMUSSEN ER ANTROPOLOG MED SPECIALE I PAPUA NY GUINEA. PÅ NUVERENDE TIDSPUNKT ER HAN PH.D.-STUDERENDE VED AFDELING FOR ANROPOLOGI AARHUS UNIVERSITET, HVOR HAN ARBEJDER PÅ ET PROJEKT, DER HANDLER OM MIGRATION, ØKONOMI OG SOCIAL FORANDRING I SAMME REGION.

PÅ BORDEL

- OM AT BLIVE INVITERET PÅ EVENTYR I EN

af MARTINE ZEUTHEN HANSEN

Damaskus fremstilles ofte som et fremmed, eventyrligt, orientalsk knudepunkt med smukke moskeer, pilgrimme, små handlegader med forførende dufte og farver. Et feltarbejde i Damaskus kunne således være en ramme om fantastiske orientalske eventyr, men for de fleste der bor her, er virkeligheden en anden. Det er virkeligheden for en gruppe irakiske informanter, jeg ønsker at forfølge i denne artikel. Jeg fokuserer på en situation fra mit feltarbejde, hvor en gruppe af mine mandlige irakiske informanter inviterede mig på et eventyr, for at dele deres verden og give mig en sjov og spændende oplevelse. Jeg ønsker samtidig at beskrive, hvilke moralske dilemmaer sådanne eventyr kan sætte os som etnografer i.

Jeg går småfrysende forbi den store gyldne moské midt i et af de største irakiske områder i udkanten af Damaskus. Gaderne er næsten tomme, i modsætning til når der kaldes til bøn, hvor de fyldes af tildækkede kvinder og mænd, der skubbende og masende ønsker sig en god plads under bønnen. Mørket er ved at falde på, og lugten fra dagens affald, der ligger i bunker i gadernes kringelkroge, får mig til at skynde mig lidt. Jeg er blevet inviteret af et par af mine informanter, Hasim og

I DAMASKUS

GRUPPE IRAKISKE FLYGTNINGES VIRKELIGHED

Ahmad. De er en del af den gruppe bestående af 8 irakiske mænd, denne artikel fokuserer på. Hele gruppen kender hinanden, fordi de er i familie eller kender hinanden fra før de kom til Syrien, de er alle omkring 30 og kommer fra det sydlige Irak. Jeg kender dem, gennem nogle af deres slægtninge i Danmark.

Hasim ringede tidligere på aftenen grinende i telefonen og sagde, at jeg skulle gøre mig klar til at blive fejret. Jeg har kendt Hasim og Ahmad i en længere periode og

ved, at de godt kan lide at holde fester, og at de tit får rodet sig ud i problemer i den forbindelse. Flere af deres kammerater har været i fængsel som følge af slåskampe og små ulovlige aktiviteter som smugling af varer fra Irak og salg af dem i Syrien. Hasim og Ahmad har tit haft udeståender med hinanden og med de andre i gruppen, som de ynder at fortælle om, når de efterfølgende atter kommer på talefod. Jeg har været med, når de drikker og holder fest derhjemme, og enkelte gange,

når de er taget på bar rundt om i Damaskus.

Denne aften havde jeg netop haft fødselsdag, og Hasim og Ahmad ville derfor gerne give mig en overraskelse. Jeg fik i telefonen forklaret dem, at jeg ikke kunne lide at være i centrum, og at de ikke skulle gøre noget særligt ud af det. Alligevel er jeg både nysgerrig og lidt bekymret over, hvad de nu har fundet på.

Jeg når frem til deres lejlighed og banker på. Nabopigen, Yasmina, er som så ofte før på besøg,

hun tager glad imod mig, men foreslår at vi i stedet går ind til hende. Vi drikker the, og Yasmina fortæller mig, at vi skal ud i aften. Jeg kan høre stemmerne fra lejligheden ved siden af, hvor de andre bor, og spørger om vi ikke skal gå derind. Yasmina vil lige gøre sig klar, forklarer hun, og jeg bliver lidt bekymret for, om mit tøj nu er pænt nok. Jeg har ikke gjort noget særligt ud af lejligheden og er egentlig træt efter de seneste dages feltarbejde.

Inde ved siden af sidder Ahmad og Hasim og en 5-6 venner og fætre. Jeg hilser på alle og bliver inviteret til at ryge vandpipe med dem. De er overgearede og spørger, om jeg er klar til at tage med på casino. 'Er det jeres overraskelse?' spørger jeg lidt forundret, fordi det kommer lidt bag på mig, at de vil invitere mig med. Jeg beder dem forklare, hvad et casino er i Syrien? De forklarer, at det er rigtig dejligt og sjovt, og at det minder om de steder, vi har været ude før, bare bedre.

Vi er alle omtrent jævnaldrende, nogle har kærester og koner, andre er alene. Men når de tager ud, bliver deres partnere ikke inviteret. Jeg gentager, at jeg ikke ønsker alt for meget opmærksomhed, og mærker en snigende mistænksomhed. Yasmina kommer ind og siger, jeg skal komme og gøre mig klar, for vi skal køre inden så længe. Jeg er lettet over, at hun skal med. Hun finder noget make-up frem, og vi gør os klar til at tage af sted.

Yasmina er en kvinde, der bor alene, hvilket er meget usædvanligt for irakiske piger på hendes alder. Da jeg bor alene lige som hende og lever et andet liv en irakiske kvinder typisk gør, har grup-

pen af mænd ikke samme forestillinger og forventninger til os, som de har til andre kvinder. Jeg gætter på, at det er derfor de inviterer os med på casino, hvor det typisk kun er mænd, der kommer som gæster.

Casino

Vi kører afsted i tre taxaer, de har lejet til aftenen på vej med casinoet. På vejen holder vi ind og køber øl og whisky. Musikken pumper ud af bilernes skrattende højtalere, og jeg prøver at huske vejen, hvis nu jeg skulle have lyst til at køre hjem før dem. Hasim fornemmer mine blandede følelser for situationen og spørger 'Er du ikke glad? Det er for dig det her! Du er vores søster, og nu skal vi fejre dig rigtigt'. Jeg smiler, og siger jeg er lidt spændt på, hvad der skal ske. 'Bare rolig det er rigtig sjovt, det kan være du får Mohammads kæreste at se, hun arbejder på casinoet', forklarer Hasim. Jeg ved, at de som shia muslimer nogle gange benytter sig af muligheden for kortere ægteskabskontrakter for at være sammen med kvinder i perioder af et par dage. Det er en praksis kun irakere benytter sig af, da det ikke er lovligt i den syriske lovgivning. Da jeg ikke har hørt om Mohammads kæreste før, overvejer jeg, om det kan være sådan en kontrakt Mohammad og hans 'kæreste' har indgået.

Vi kører et godt stykke ud af Damaskus, jeg kender nogenlunde stedet, da det er en af hovedvejene ud af byen. Der ligger casino på casino langs vejen, med blinkende lamper og store billeder af musikere og dansende kvinder. Det begynder at gå op for mig, at casino er et pænere ord for bor-

del, og jeg begynder spekulere på, om jeg skal bede om at komme tilbage, eller om jeg skal tage med og betragte, hvad der sker. Jeg ved, at det er en unik mulighed for at se, hvad det er denne gruppe af mænd laver om natten, og hvad livet i Damaskus også handler om. Fordi jeg har kommet hos dem så længe nu, har jeg ikke lyst til gøre dem forlegne ved at bede om at komme hjem, fordi jeg egentlig har lyst til at få deres overraskelse. Jeg ved, at jeg vil påkalde mig opmærksomhed i overflod blandt casino-gængerne, og at Yasmina og jeg vil skille os ud som nogle af de eneste kvindelige deltagere. Jeg er sikker på, at de har inviteret mig for at vise mig frem, da det er sket tidligere, når vi har været på café eller har hængt ud i deres boligområde tidligere. Men fordi jeg ikke har været på casino før, er jeg i tvivl om, hvad de forventer af mig, og hvad de vil foretage sig.

Hun er min kæreste

Vi træder ind i det store lokale, hvor lysstofrørens overvældende skær kaster lys over hver en krog. Der er et stort podium i midten af lokalet, hvor rækker af kvinder går rundt i takt til den øredøvende arabiske musik. En af kvinderne synger, og bandet i hjørnet spiller alle de irakiske og syriske sange, jeg efterhånden har hørt rundt omkring i taxaer og på restauranter i byen. Vi bliver vist op til et bord langs den ene væg. Der står forskellige små retter, øl, og blomster fremme. Ved alle de andre borde sidder rækker af mænd i deres hvide skjortekjoler og arabiske tørklæder nøjsomt sat på hovedet med de sorte ringe. Der er gæster fra Saudi Arabien, fra Gol-

flandene samt irakere. Pigerne er hovedsageligt irakere, forklarer Yasmina mig.

Kvinderne, der går rundt på podiet, er klædt i stramme farvestrålende kjoler, og lyset overlader intet til fantasien. Det er præcis, som plakaterne udenfor afslørede, og som jeg har hørt an-

dre fortælle. Jeg får lyst til at gå igen, da jeg ikke har bryder mig om at være vidne og dermed måske signalere en accept af, at prostitutionen finder sted, og jeg har slet ikke lyst til at blive set som prostitueret, hvis nogle skulle få den tanke.

Da vi træder ind i lokalet, væk-

ker vi som ventet en del opsigt. Yasmina fornemmer, at jeg ikke helt ved, hvad jeg skal gøre og tager mig derfor under armen og fører mig op til bordet. De andre er glade og råber for at overdøve musikken 'Se hvor smukt her er!', 'Har du det ikke sjovt?', 'Er du ikke glad for, at vi har gjort det her

for dig?'. Heldigvis kan de ikke høre, at jeg mumler, at jeg synes det er afskyeligt og har lyst til at gå. Samtidig er jeg forvirret over, at de kunne tro, at jeg ville synes det var dejligt at komme med på bordel. Kvindeme på podiet ser lidt forundrede ud over, at vi kommer, men fortsætter deres æggende dans.

Som aftenen skrider frem, og de andres humør bliver højere, kommer en af Hasims fætre, Mohammed, over til mig, og peger på en af pigerne. 'Se hende i den brune kjole, det er min kæreste!'. 'Hun ser sød ud', siger jeg og spørger 'hvor længe har I kendt hinanden?'. 'Siden vi var her sidst', råber Ahmad og griner, han må

have hørt, hvad vi talte om. 'Jeg har en gave med til hende', smiler Mohammed og viser mig en lille rød pose med glimmer, hvor han har en halskæde med et hjerte med glimtende sten. 'Den bliver hun garanteret glad for', siger jeg til ham. 'Se nu kigger hun på os', siger han. Jeg følger hans øjne og ser hendes blik, som ikke ser ude-

lukkende tilfreds ud. Hun danser straks videre til musikken.

Afvisning af en gave?

Pludselig bliver mikrofonen givet til manden ved bordet foran. Han ønsker en sang og begynder straks efter at kaste falske pengesedler, man kan bestille hos de mange tjenere, efter en af pigerne.

Yasmina forklarer at pengene er et signal om, at man synes særligt godt om en pige. De andre piger danser i nærheden af den udkårne og forsøger at få nogle af pengene i deres retning. Snart efter beder et andet bord om en sang og kaster endnu flere penge på en anden pige.

'Nu er det vores tur', råber

Ahmad ind i mit øre. 'Åh nej det behøver vi ikke' siger jeg. Mikrofonen bliver båret i vores retning, og Hasim tager mig i hånden og siger, vi skal danse nu. 'Nej nej, det har jeg ikke lyst til siger jeg', men han hiver insisterende i min arm og får et par af de andre med. Pludselig pumper en amerikansk hiphop sang med Shaggy ud

i højtalerne. 'Det er sådan noget musik, du hører, ikke?' griner Hasim og hiver mig op på podiet. Det går op for mig, at han tror, at jeg godt kan lide Shaggy, og at jeg vil kunne lide at danse med ham. De andre piger bliver holdt væk af en mand, der står med en underlig pind og skubber dem til side. Jeg prøver tværtimod at få dem til at danse med og ønsker bare at nummeret snart er forbi. Hasim er ikke tilfreds og siger 'kom nu, det her er vores fødselsdagsgave til dig'. Jeg danser lidt med ham, og pludseligt regner det ned over os og hans to fætre, der er gået med op på podiet, med de falske penge. Jeg opdager, at mænd fra flere af bordene kaster penge ef-

ter os. Inden sangen er slut kommer Mohammed med nogle rigtige penge, som han vil have mig til at tage imod. Jeg forstår ikke, hvad der sker og siger til ham, jeg ikke vil tage imod dem. Hasim skriger mig i øret for at overdøve musikken, at jeg ikke kan sige nej. 'Du bliver nødt til at sige ja, Martine', så jeg tager imod dem og tænker, at jeg giver ham dem tilbage bagefter.

Endelig er sangen ovre og jeg giver Mohammed pengene tilbage, han bliver rasende, og jeg forklarer, at jeg ikke vil modtage pengene, fordi jeg ikke forstår, hvad det betyder, at han har givet dem til mig. Ahmad bliver også vred og siger, at jeg skal tage imod, det er

en gave, og det er pinligt for ham, at jeg ikke vil tage i mod dem foran de andre på casinoet. Jeg går ud af lokalet og prøver at finde hoved og hale i situationen. Hasim kommer ud og råber 'hvad laver du?'. Jeg forklarer ham, at jeg ikke forstår, hvad det betyder med de penge, og at jeg ikke vil tage i mod dem. 'Du forstår heller ikke noget, og nu er Mohammed til grin foran alle og sin kæreste', siger Hasim irriteret. 'Hvad skulle jeg have gjort? Jeg ved jo ikke, hvad det betyder? For mig betyder det noget andet, hvis en pige danser og tager imod penge', forsøger jeg at forklare. Hasim siger, at han vil hjælpe, og at jeg skal give ham nogle penge, så bestiller han en sang, så kan vi

kaste papirpengene på Mohammed som tak for gaven. 'Og hvad betyder det så?', spørger jeg. Hasim forklarer, at det er sådan man viser taknemlighed. Jeg stikker ham pengene og håber det virker. 'Bagefter vil jeg gerne hjem', siger jeg. Men Hasim er allerede løbet ind for at rede trådene ud.

Irakernes virkelighed

Efter invasionen af Irak i 2003 og som følge af den åbne grænsepolitik opholder der sig lige nu 500.000-1.000.000 irakere i Syrien. Tallenes store margin afspejler, at tal er politik og penge, når det gælder om at tiltrække sig verdens opmærksomhed. Langt de fleste ønsker ikke at blive i Syrien men derimod at komme til Europa, USA eller Australien hurtigst muligt. Tiden i Damaskus karakteriseres af de fleste irakere som en venten på den fremtid, de ønsker sig i et tredje land. Ifølge den syriske lovgivning er det for irakiske flygtninge ulovligt at arbejde, hvorfor de klarer sig ved hjælp af opsparinger, hjælp fra familie andre steder, fra nødhjælp eller, i mange tilfælde, ved forskellige lyssky forretninger. En af de store industrier, der er fulgt i kølvandet på flygtningesituationen er prostitution. Det anslås, at der er op imod 50.000 irakiske prostituerede i Syrien i øjeblikket. Pigerne betaler for at få lov til at komme og danse på bordellerne, men hvis det lykkes dem at få en klient med 'hjem', er det en hurtig måde at tjene relativt mange penge. De fleste af pigerne har mistet deres mænd, brødre og fædre under krigen, hvorfor de er nødt til at forsørge sig selv og i nogle tilfælde deres familier. Mange af pigerne er meget unge, de yngste

ned til omkring 12-13 år, de bliver typisk solgt af deres fætre og/eller onkler som jomfruer og bliver således udnyttet til forretning på uskønne måder.

Det eventyrlige feltarbejde

Der går lang tid, før jeg ser denne gruppe af informanter igen. Jeg er flov og stadig forvirret over, hvad der foregik. Jeg er ked af, at de ikke havde forstået, at jeg ikke ville bryde mig om at havne i en sådan situation. Men samtidig forstår jeg, at de prøvede at give mig en sjov oplevelse. At det for dem var en mulighed for lidt ekstra opmærksomhed at have mig med, og at de muligvis ikke havde forestillet sig, at jeg kunne synes det var ubehageligt. De ville gerne vise mig, hvordan de gør, når de skal have lidt gang i den, hvorimod jeg fandt det ubehageligt at blive inddraget i prostitution ved selv at deltage i deres festligheder. Jeg anede ikke mine levende råd, mens jeg stod der og smådansede til Shaggy på bordel-podiet. Jeg vidste ikke, hvad det betød, at jeg havde sagt ja til at tage med i første omgang og i situationen vidste jeg ikke, hvad min afvisning af Mohammeds gave kunne have af betydning for ham, hvilket gjorde det vanskeligt for mig at handle.

Genfortællingen af denne episode har efterladt mig med en del af det ubehag, oplevelsen indeholdt og har gentagende fået mig til at tænke over, hvad man som grøn feltarbejder kan gøre, når man havner i situationer, hvor ingen bøger er til hjælp. Oplevelsen har ligeledes fået mig til at overveje, hvordan vi bør bære os ad med at deltage i folks virkelighed, når den også indeholder brutale

former for overlevelse som for eksempel prostitution for pigernes vedkomme? Er det okay at deltage og derved blive bevidst om situationens alvorlighed uden at gøre noget ved det? Kan vores deltagelse være med til at skabe en accept, der ikke er intentionel?

Som antropologer tager vi på eventyr i vores informanternes virkelighed. Når den virkelig er barsk og fordrer ønsker om at slippe væk kan tingene blive vendt på hovedet. Mine informanternes eventyrlige nætter, hvor de for en tid kan slippe væk fra deres hverdagsproblemer, var for mig barsk virkelighed. Mine forestillinger om et feltarbejde i det eventyrlige Damaskus havde ikke samme karakter som mine informanternes eventyr, men kan bruges til at sætte hinanden og virkeligheden i Damaskus i perspektiv. ■

Videre læsning:

- Al-Ali, Nadjie. 2007. 'Iraqi Women in Diasporic Spaces: Political Mobilization, Gender and Citizenship' i REMM, Pp. 137-153.
- Leenders, Reinoud. 2008. 'Iraqi Refugees in Syria: causing a spill over of the Iraqi conflict?' i Third World Quarterly, Vol. 29, No. 8, pp. 1563-1584.
- Sassoon, Joseph. 2009. *The Iraqi Refugees - the new crisis in the Middle East*. I.B. Tauris: London and New York.

MARTINE ZEUTHEN HANSEN ER UDDANNET ANTROPOLOG FRA INSTITUT FOR ANTROPOLOGI VED KØBENHAVNS UNIVERSITET OG ARBEJDER I ØJEBLIKKET MED ET PROJEKT FOR PALÆSTINENSISKE OG IRAKISKE FLYGTNINGE I DAMASKUS FOR CENTER FOR KULTUR OG UDVIKLING.

DEN STORE HAJ JAGT

af KEIR MARTIN

For at undgå fristelsen kastede jeg mig som en besat over mit arbejde. Fristelsen var det uafbrudte øldrikkeri, der karakteriserer livet for de fleste hvide mennesker, der bor permanent i byen Rabaul i Papua Ny Guinea. Min daglige rutine var blevet at kæmpe mig af sted gennem varmen, mens jeg overbeviste mig selv om, at min tvangsprægende dataindsamling om hvilken klansktion, der gjorde krav på hvilke små støvede jordlodder, som andre også gjorde krav på, ville revolutionere min forståelse af, hvad det vil sige at være menneske. Den sidste

måned af mit feltarbejde flyttede jeg ud af landsbyen og ind i byen. Jeg overbeviste mig selv om, at jeg havde et rent fagligt behov for elektricitet for at færdiggøre mine feltnoter. Jeg havde også brug for en vimpel i loftet, hvis jeg ikke fortsat skulle ligge vågen stegende i mit eget fedt.

Dette ændrede ikke min arbejdsrutine. Men nu hvor jeg var i byen, blev fristelsen til kolde øl og sludren med tilfældige australiere i byens yachtklub noget mere tilstedeværende. Hver morgen steg jeg på busser, pressede mig ind på smalle sæder, rejste omkring til

landsbyer og skaffede mig oplysninger om landkonflikter og relationer mellem klaner. Om aftenen vendte jeg - dækket af støv og sved - tilbage til byen sammen med en følelse af god samvittighed. Rabaul by var langt fra et luksuriøst sted. Den havde udgjort en travl havneby med omkring 20.000 primært ikke-lokale indbyggere, indtil den i 1994 blev næsten fuldstændig jævnet med jorden af et vulkanudbrud. Det der nu var tilbage, var ruiner beboet af nogle få tusind slumstormere. De levede i resterne, af det velhavende australiere og kinesi-

ske handelsmænd havde efterladt. Det sorte og sulfatholdige støv, som vulkanen fortsat pumper op hver time, falder over byen som sort sne, der irriterer huden og luftvejene på dem, som er blevet. Yachtklubben var reduceret til en betonbunker møbleret med plastikstole, hvor de få tilbageblevne hvide ekspatrioter samledes for at beklage sig over de lokale og for at drikke en kold øl.

Bruce

En morgen forlod jeg gæstehuset, hvor jeg boede, med intention om tage ned til markedet for at tage en bus ud til af de landsbyer, hvor jeg kunne indsamle stadig flere vitale antropologiske data. Men først ville jeg lige smutte ind forbi 'Hamamas hotel' for at tjekke min mail. Hamamas hotel, såvel som hotellets direktør Bruce Alexander, var blevet en levende legende i Rabaul. Hotellet var det sidste af de store hoteller fra kolonitiden, der prøvede på at holde en vis standard, og på at få turisterne til igen at komme til Rabaul. Men hver fredag og lørdag blev denne stemning af civilisation opløst, når hotellets gård blev forvandlet til et diskotek, og slæng af råbende og fulde landsbyboere dukkede op. I løbet af aftenen opstod der gerne en hel række slagsmål på samme tid - rundt omkring på dansegulvet. De involverede var normalt så fulde, at de ikke var i stand til at slå ordentligt, og dermed var der sjældent nogen, der kom alvorligt til skade. Midt i dette virvar stod så Bruce og forsøgte at holde orden med sin en meter lange plastik lommelygte, med

hvilken han gavmildt uddelte slag til højre og venstre, mens han havde et kådt smil om munden. Bruces kone fortalte mig, at de var nødt til fortsat at holde disse diskoteksaftener for overhovedet at holde hotellet kørende efter vulkanudbruddet. Men jeg har nu altid haft den mistanke, at Bruce ville have fortsat med at holde dem, om så hotellet havde haft et årligt overskud på millioner af dollars. Bruce var nemlig en mand, som havde en meget lav kedsomhedstærskel. Han kunne finde på at kravle op på toppen af vulkanen, selvom den stadig med jævnlige mellemrum kaster store rødg-lødende blokke af lava op i luften, sådan 'bare for sjov', og han sagde, at en dag hvor man ikke har været tæt på at dø i hvert fald en gang, er en spildt dag. At stå midt i disse 'vilde vesten' lignende salonslagsmål og dele kontant afstraffelse ud, med fare for liv og lemmer, var uden tvivl Bruces bedste bud på god underholdning. Frem for at være et nødvendigt onde, der kunne holde festen under kontrol, forekommer det mig, at det var selve højdepunktet på hans uge.

Fisketuren

Da jeg ankom til Hamamas Hotel, gik jeg direkte ind på hans kontor, hvor jeg var blevet en velkendt gæst. Jeg fandt Bruce og en anden australier foran computerne. "Du skal ikke tjekke mail i dag", fortalte Bruce mig, "du skal med ud og fiske". Selvom jeg på det tidspunkt kun havde været undervejs i ti minutter, var jeg allerede smurt ind i støv og sved, og det jeg havde at se frem til, var mere af samme skuffe: Jeg skulle kæmpe med horder af lokale om at kom-

me med på bussen, for så at ankomme til endnu en gudsforladt landsby fyldt med mennesker, der ville plage mig for cigaretter, og mennesker der ville have mig til at give dem betelnødder, købe dem sodavand og andre former for drikkevarer - der ville være alle mulige forskellige personer, der gerne ville have mig til at købe alle mulige ting, undtagen selvfølgelig den person jeg var kommet for at interviewe, som selvsagt samme morgen ville være rejst hen for at besøge sin fætter i en eller anden ligeså gudsforladt landsby. Jeg så på Bruce, som han sad og rokkede i sin stol. "Fuck det", syntes hans brede smil at sige. "Fuck det", sagde køletasken som stod ved hans fødder, der uden tvivl var fuld af kolde øl og cola. Bruce rejste sig og åbnede en anden termoboks, der stod på bordet. Den var fyldt med kylling tilberedt af hans kinesiske kok. "Fuck det", syntes hvert eneste stykke af den veltilberedte mad at hviske til mig. "Du kunne bruge endnu en dag i en landsby, hvor du kunne gnave dig igennem endnu en portion af klæge, tunge ukendelige rodknolde helt uden smag. Eller du kunne sige ..."

"Fuck det, jeg er med" sagde jeg

"Det er den rette indstilling, bare efterlad dit lort der", sagde Bruce og pegede først på min rygsæk med papir, blyanter, båndoptager og andre antropologiske uundværligheder, og dernæst i retning af et hjørne, der ellers forekom at være forbeholdt gammelt slikpapir og tomme øldåser.

Et kvarter senere forlader vi yachtklubben. Vi har mast os ned i en af de såkaldte banan-både, små åbne speedbåde med påhængsmotor. Den anden australier om-

bord bor ikke i Rabaul, men er på besøg fra en guldmine i naboprovinserne, hvor han arbejder som ingeniør. Hans navn er i mellemtiden gået tabt i tidens tåger.

Få sekunder efter er vi langt fra land. Inden længe har vi kun de to vulkaner på hver side af byen at orientere os efter. Vi er omgivet af det klare blå Stillehav. Selvom vi bevæger os i samme hastighed, føles det nærmest, som om vi flyder af sted, drevet af den rolige vind og bølger, fortabte på havets uendelighed. Jeg føler mig fuldstændig fri for første gang i måneder. Vi ligger på ryggen, mens vi suser rundt i meningsløse cirkler, mens vi bruger mere benzin på få timer end den familie, jeg boede hos, brugte af petroleum på et helt år til at oplyse deres hjem. Men pyt, det er det værd. Timerne forekommer som minutter, eller var det omvendt? Jeg kunne blive i den tilstand for evigt. Det er først nu, det går op for mig, hvor meget jeg hader det, jeg har lavet næsten hver dag i næsten to år. Jeg har fået en gennemgriben-

de og behagelig åbenbaring. For mig er det nok i sig selv til at gøre turen til en succesrig fisketur. Bruce og den anden australier er også ganske afslappede, men vores manglende evne til at fange fisk lægger en vis dæmper på deres humør. De ser jævnligt på hinanden, og ryster triste på hovederne. De kommer til at høre for vores forfejlede fiskeri blandt de andre australiere i yachtklubben. Jeg ligger på ryggen og fortsætter med at nyde følelsen af frihed. Der er ingen, der har bedt mig om noget hele dagen. Ingen har afbrudt mig midt i en samtale eller presset min tålmodighed til den grænse, der allerede var presset af støvet, af skidtet, af varmen og af sved. I stedet har jeg fået serveret stegt kylling og drukket al den cola, der kunne være i min mave, mens jeg har følt en svalende brise over min hud.

Hajen

Klokken halv fire giver Bruce og den anden australier op, og de beslutter at vende tilbage til Ra-

baul. Vi kaster resterne af den stegte kylling overbord, i et halvhjertet forsøg på at tiltrække nogle fisk inden vi vender hjem. Jeg tænker i et kort øjeblik over hvad mine venner hjemme i landsbyen, som er heldige hvis de deler en dåse corned beef et par gange om ugen, ville sige ved synet af den mængde kød, der forsvinder ned i dybet. Jeg lægger mig igen på ryggen og prøver at nyde de sidste øjeblikke, jeg har tilbage i isolation, inden jeg igen er i Papua Ny Guinea.

Ud af min øjenkrog ser jeg nu, hvordan en af fiskestængerne er begyndt at bevæge sig. Jeg sætter mig op, mens de to australiere kaster sig over den. Bruce vender sig mod mig, og med et stort smil beder han mig om at blive klar. Det er mig, der skal rulle den ind. Ærligt talt ikke noget jeg er helt afklaret med at skulle i kast med. Jeg havde nydt følelsen af for en gangs ikke at blive mødt med krav. Det føles uretfærdigt at blive mødt med krav om faktisk at skulle deltage aktivt i fiskeriet, nu hvor

denne fisketur næsten var slut. Men jeg har ikke noget valg. Jeg kom med, fordi jeg skulle med ud og fiske, og i Bruce's øjne gør han mig en tjeneste. Eftersom jeg ikke er typen, der render og slår de lokale i hovedet med en stor plastik lygte, og ikke har nogen udsigt til at blive det, er dette det nærmeste han kan komme på, at give mig en mulighed for at blive initieret ind i hans verden af fare og eventyr. Jeg vælter ned bag i båden og samler famlende fiskestangen op, mens jeg forsøger at holde balancen i en båd, der nu pludselig forekommer langt mere ustabil og vippende. Bruce stopper mig og giver mig et mærkværdig seletøj på. Seletøjet går rundt om mine hofter, og lige over bælttestedet er der et hul, hvori Bruce placerer fiskestangen. Han tager fat i mine hænder og placerer dem på fiskehjulet. "Hiv ind her!", griner han og sætter sig tronende forrest i båden.

Det der følger, kommer fuldstændig bag på mig. Hvad tidligere erfaringer med fiskeri angår, var

det for mit vedkommende at have fulgt min far ned til en lille ofentlig sø bagved de boligblokke, hvor vi boede. Der ville jeg så sidde, mens jeg kedede mig uendeligt, spiste sandwicher og roligt halede gamle gummistøvler, tomme dåser og lejlighedsvist en lille fisk ind. Måske var det en fejl, at antage at havfiskeri ville være cirka det samme. Fordi jeg gjorde, kunne jeg kun sammenligne den aktuelle oplevelse med at få trykket barberblade ned i mine spændte arme. Oplevelsen kom som et chok.

Jeg skriger i smerte. Det føles, som om der er ild i mine arme. Hvad end der er i den anden ende af linen, så er det meget tungere, end noget jeg før har hevet op af havet med en tynd line. Australierne er uimponerede, de føler ingen medlidenhed. "Nu skal du ikke miste den fisk din svansede ynkelige englænder" råber Bruce som en slags opmuntring. "Hvis du taber den, så ryger du i efter den". Og sådan begynder de længste 50 minutter i mit liv, siden

jeg som barn blev tvunget til at gå i kirke (Bruce tog selvsagt tid). Jeg hoster, sveder og udgyder enkelte skrig i smerte, mens jeg gør hvad jeg kan for at dreje håndtaget på fiskehjulet. Alt imens sidder australierne og drikker kolde øl og kommenterer jævnlige åbenlyse lidelser. "Hør hvordan han hviner den lille engelske tøs. Det er sikkert bare en 20 kilos tun for fanden". Solen bager stadig ned. Sveden løber ned i mine øjne og følelsen i mine arme veksler mellem følelseløshed og brændende smerte. Til sidst kommer jeg til et punkt, hvor jeg ikke kan klare mere og begynder at diskutere med mig selv, hvordan jeg skal retfærdiggøre min kapitulation. Da får jeg øje på en enorm finne, der kommer op gennem overfladen og fra bag mig hører jeg, "for satan Bruce, det er sku en haj".

Denne erkendelse giver mig ny energi, og nu begynder jeg at rulle bæstet ind som en gal. "Så i troede, at det var en lille tun? Prøv at se her, det er kæmpe haj". På fem minutter har jeg hevet den helt

ind, men nu opstår et nyt problem. Hajen ligger langs med båden - de to er lige lange, og hajen er begyndt at banke sin hale hårdt ind imod siden af vores lille jolle, hvilket får den til at gynge faretruende. Nu har vi hajen, men hvad gør vi med den? Vi kan ikke smide den tilbage, som var den en gammel gummistøvle hevet op af en offentlig sø. Og sådan som den får båden til at vippe kunne noget tyde på, at det blev den, der kom til at smide os overbord og ikke omvendt. Jeg håber ikke, at hajen ved, at den dims, jeg har omkring livet, betyder, at det er mig, der bragt den i dens nuværende situation.

Jeg skæver til Bruce. "Hvad nu", spørger jeg mere i håb end i forventning om et svar. Han blinker til mig og svarer: "Intet problem". Han hopper frem i båden, vender sig og kigger ned mod mig, og med et stort grin om munden lægger han sin arm henover den voldsomt sprællende haj. Han stikker hånden ned i sine shorts, trækker en relativt stor pistol op af dem og BANG BANG skyder hajen i hovedet to gange, alt imens han kigger på mig med et uskyldigt og lykkeligt smil. Vandet begynder at blive rødt omkring hajen, og jeg bryder ud i latter.

haj. Jeg var stadig pumpet af adrenalin og i en tilstand af ekstase. Der er ikke mange ting, der kan måle sig med at komme ud på den anden side efter lang tids voldsom smerte. Særligt selvfølgelig hvis du har billeder af dig selv sammen med en haj på 97 kilo hængende i en krog, der kan bevise det. (Desværre er disse billeder gemt væk på et loft Yorkshire, så de kunne ikke gengives som illustrationer for denne beskrivelse. Synd og skam. Jeg er ikke nogen særlig god fotograf, men der er nu noget over at have en kæmpe hajs lig dinglede bag ens hoved, der giver en bestemt form for barsk maskulinitet, som jeg frygter, at jeg måske mangler i virkeligheden). De to australiere begynder at flå indvoldene ud af den enorme haj, mens jeg går hvileløst omkring på kajen, og de grynter med tilfredshed, når de stikker deres knive ind gennem hajens seje skind. Der begynder at samle sig en skare af lokale børn, som hopper energisk op og ned, sikkert i undren over de hvide mænds uforklarlige adfærd. Børnenes begejstring vil ingen ende tage, da den første lille miniature haj falder ud af hajens indre og lander på jorden. Mens

Han har haft en ladt pistol nede i sine shorts på hele turen.

En halv time senere er vi tilbage ved yachtklubben, siddende klemt i båden ned langs siderne på liget af en kæmpe

børnene kæmpet om dette trofæ, stikker de to australiere armene længere ind i det blodige krater, hvor hajens mave før havde været, i forsøget på at finde flere små hajer derinde. Der viste sig at være fire i alt. Det er en underlig fornemmelse at holde sådan en miniature haj i sine hænder. Da den store haj lå med blottede hugtænder og hamrede halen mod båden, havde jeg ikke følt nogen sympati for den, men som det gik op for mig, at den var en vordende mor, fik jeg et jag af dårlig samvittighed. I den langt mere rationelle verden som Bruce lever i, blev dette dog fortolket helt anderledes. Fem styk for ens pris! - sikke en handel. Vi går ind i yachtklubben som sejrende helte, og indsmurte fra top til tå i hajens blod får vi af det australske personale bragt den ene kolde øl efter den anden.

Eventyrlige minder

Når jeg ser tilbage på disse oplevelser, undrer det mig, hvorfor dette er en af mine bedste minder fra min tid i Papua Ny Guinea. Jeg var ikke taget dertil for at studere ekspatrioter eller for at tage på haj-dræber-eventyr, og alligevel er det en dag, der har brændt sig fast i min hukommelse som få andre. Jeg var taget til dertil for at studere sociale relationer i landsbyen, men selvom det var dybt fascinerende, og selvom jeg knyttede tætte og varme relationer til mange lokale, så blev jeg langsomt trukket ned af en voksende følelse af klaustrofobi. Der var altid nogen, der ville have lidt af min tid, lidt af mit begrænsede privatliv. Noget så simpelt som at gå ned til kiosken for at købe en cigaret endte altid med at tage en halv ti-

me, fordi jeg var forpligtet til at have den samme samtale med alle jeg mødte - hvor kommer du fra, hvor er du på vej hen, hvad skal du købe og så videre og så videre. Selvfølgelig var det velmenende og imødekomende, men efter to år af det samme fik jeg mere og mere lyst til at plante en knytnæve i ansigtet på den første, der sagde godmorgen til mig. I en sammenhæng som den jeg var i, er man altid forpligtet til at være venlig og flink, men for en person der er så misantropisk som mig, var det hårdt arbejde.

Som antropologer sikkert er flest, tog jeg på feltarbejde langt væk for at opleve en slags eventyr (eller havde jeg overbevist mig selv om, at det udelukkende var af akademiske bevæggrunde, at jeg havde valgt at studere mennesker, der bor på kanten af en aktiv vulkan?). Men realiteten i landsbyen var en endeløs gentagelse af de samme samtaler og forpligtelser og viste sig at være cirka ligeså eventyr præget, som at blive tvunget med i kirke af mine forældre hver eneste morgen, og alle de andre ting jeg havde brugt mit voksenliv på at undgå.

Det var nok det, der var tiltalende ved Bruce som 'den store hvide jæger'. Bruce var aldrig forpligtet overfor nogen. Hvis han var venlig, var det kun fordi han havde lyst til at være det, og hvis han ikke havde, så ville han ignorere dig, hvis du var heldig, og knalde dig en på hovedet, hvis du var mindre heldig. Jeg vidste, at det var forkert, men som så mange andre ting der er forkerte, så var der til tider aspekter ved det, der tiltalte mig. Set i bakspejlet så fik jeg utroligt meget ud af at tvinge mig selv til fortsat at opbygge

meningsfyldte relationer med folk i landsbyen, selvom det til tider var frustrerende. Jeg lærte noget om hvordan man lever sammen med andre mennesker, og det har jeg taget med hjem. Det er noget, som formentlig er langt mere værdifuldt end nogen revolution af samfundsteorien, jeg måske kunne formulere baseret på min besættelsesagtige indsamling af viden om landkonflikter. Jeg ved i hvert fald, at det at holde ud igennem den proces som jeg fandt sværest, absolut var den mest heroiske ting jeg gjorde i Papua Ny Guina. Det er bare det, at når jeg ser tilbage på det, kan det forekomme at være noget andet; nemlig den dag jeg trak en kæmpe haj ind og så min kammerat skyde den mellem øjnene. ■

KEIR MARTIN ER LEKTOR VED DEPARTMENT OF ANTHROPOLOGY, UNIVERSITY OF MANCHESTER. HAN ER I ØJEBLIKKET TILKNYTTET AFDELING FOR ANTROPOLOGI PÅ ÅRHUS UNIVERSITET SOM POST.DOC. HANS FORSKNING OMHANDLER POLITISK ØKONOMI, PATRONAGE OG SOCIAL STRATEGIFIKATION I PAPUA NY GUINEA.

Artiklen er oversat fra engelsk af Anders Emil Rasmussen og Martin Demant Frederiksen

EVENTYRERNE

ET BILLEDESSAY OM UDOKUMENTERET MIGRATION FRA VESTAFRIKA MOD EUROPA

af *CHRISTIAN VIUM*

Vestafrika kaldes de unge migranter der rejser mod Europa gennem Sahara og siden over havet for Eventyrere, en betegnelse der understreger det udforskende element i deres færd. At være en Eventyrer betyder at tage en aktiv beslutning om at acceptere ens ansvar for at forsørge sin familie og søge økonomiske muligheder i Europa.

I 2006, hvor omkring 30.000 udokumenterede migranter fra Afrika ankom til De Kanariske Øer ud for Spaniens kyst alene, rejste jeg sammen med filminstruktøren Janus Metz i fem uger rundt i Vestafrika, for at lave research til en film om migration fra Afrika til Europa. Billederne i dette essay stammer fra denne rejse, der siden dannede grundlag for en masterafhandling i menneskerettigheder, samt et tv-dokumentar indslag vist på DR Horisont, der beskrev den liminale og hemmelige rejse, som migranterne tager på, og deres forestillinger om livet i Europa.

Migranterne rejser tusinder af kilometer og risikerer deres liv i forsøget på at nå til Europa. De gør det, fordi de er fattige, fordi de ikke kan forsørge deres familier. I det vestafrikanske land Mali anslås det eksempelvis at op imod 70 procent af befolkningen overlever for mindre end 1 \$ om dagen. Uden muligheder for at frigøre sig fra fattigdommen i deres hjemlande, finde arbejde og forsørge deres nærmeste, rejser unge mænd i tusindtal ud, i et desperat forsøg på at vinde deres eget, og deres familiers liv. Konsekvenserne af disse migrationer er omfattende, for migranterne selv, for deres familier, deres hjemland, samt de lande de ankommer til.

'Eventyrerne' er et projekt om udokumenteret migration fra Vestafrika til Europa. Det er en fotografisk og antropologisk beskrivelse af den lange og farlige rejse, som unge migranter begiver sig ud på i forsøget på at forsørge deres familier derhjemme. Jeg betragter denne rejse som en heltedmodig homerisk dannelses-

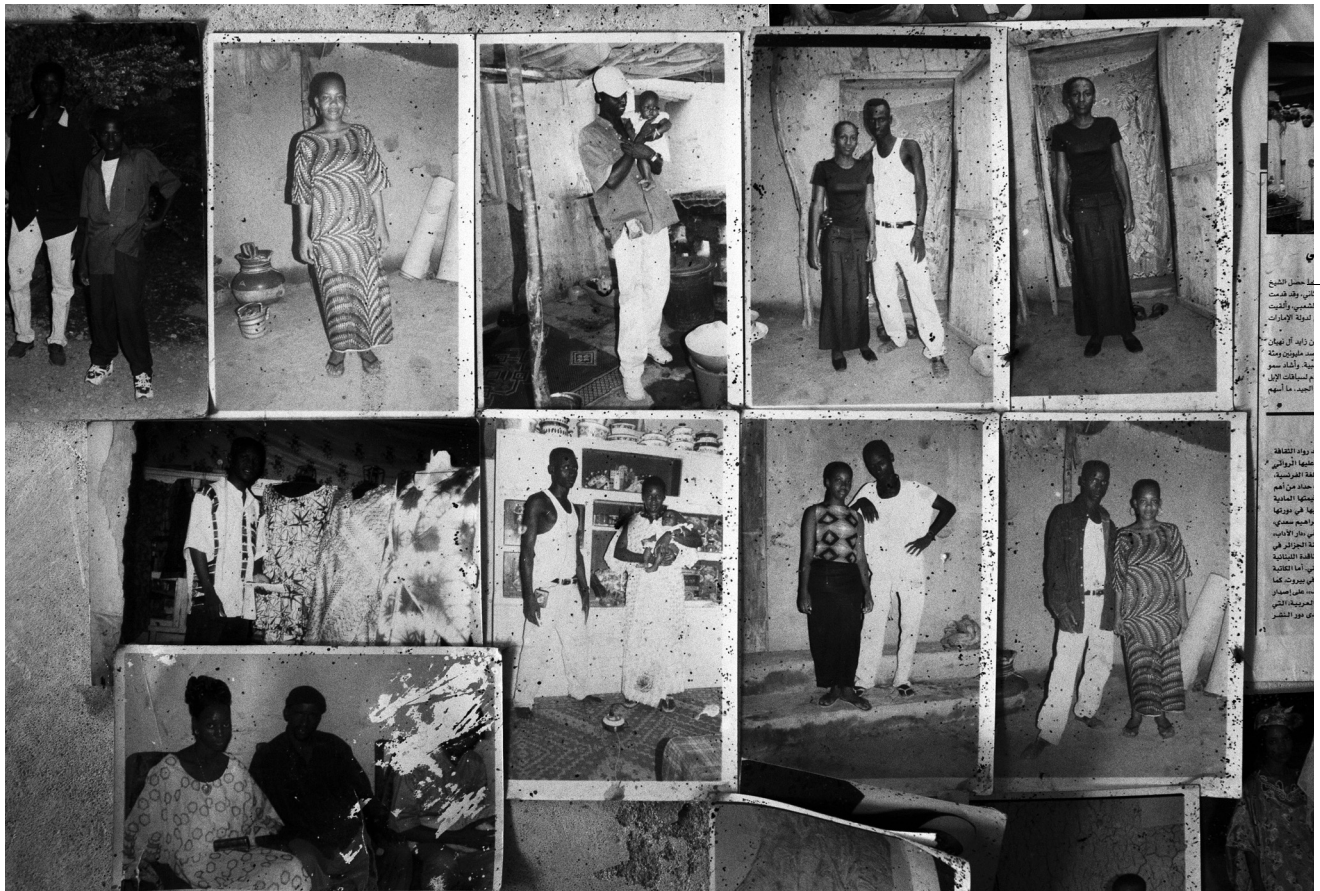
rejse ind i det ukendte i en eksistentiel søgen efter mening og anerkendelse. Som Odysseus ofrer migranten sig for sin familie og tvinges til at frasi sig sin egentlige eksistens i forsøget på at blive en mand.

Det umiddelbare drama som den egentlige rejse repræsenterer afspejles i en dyb psykologisk og symbolsk rejse. Rejsen repræsenterer en overgangsrite, der suspenderer de unge mænd i et eksistentielt ingenmandsland. Mellem ungdom og manddom. Mellem det familiære og det fremmede. Mellem liv og død. Mellem Afrika og Europa.

CHRISTIAN VIUM ER PHD STIPENDIAT VED INSTITUT FOR ANTROPOLOGI, KØBENHAVNS UNIVERSITET, PÅ PROJEKTET WATERWORLDS. HERUDOVER ARBEJDER HAN SOM FOTOGRAF OG DOKUMENTARIST. SE MERE PÅ WWW.CHRISTIANVIUM.COM

Alle navne er ændret af forfatteren, der kender personernes identitet.

ALLE FOTOS AF FORFATTEREN

Fotografier af unge mænd, 'Eventyrere', der er rejst mod Europa i deres søgen efter penge og et bedre liv for dem selv og deres familie.

Afrejse

Forude venter tusindvis a kilometers kørsel på ladet af udrangerede firehjulstrækkere gennem et nådesløst og ufremkommeligt landskab, Sahara ørkenen.

Undervejs

Sambala, 20, og Moussa, 21, på ladet af en firehjulstrækker nær grænsen mellem Mali og Algeriet. Som følge af den stærke sol om dagen, køres der hele natten igennem, med få pauser. Der udveksles få ord og sandet slår mod ansigtet og trænger ind overalt.

Udmattede

Under et sjældent hvil midt om natten kaster migranterne sig på sandet i udmattelse. Der er lang vej endnu, og forude venter endnu en grænsepost og flere korrupte politifolk.

Opgivende

Abiodun, 23, fra Nigeria har mistet sine penge, og er nu strandet i den isolerede grænseby, Inhalid i ørkenen i det nordøstligste Mali, 20 kilometer fra grænsen til Algeriet. Sammen med en gruppe rejsefæller venter han nu på penge fra sin familie til at fortsætte rejsen mod Europa. Der er foreløbig gået tre uger, og de må tigge sig til vand og lidt mad fra de migranter der kommer gennem det hus hvor de gemmer sig for det lokale politi.

Forestillinger

Migranter, der venter på at krydse havet i overfyldte fiskerbåde, tegner deres forestillinger på væggen i det hus hvor de, i hemmelighed, afventer en ledig båd til Europas kyster.

Døden

En navnløs migrant, der er skyllet i land på kysten udenfor byen Nouadhibou i Mauretaniaen, bliver begravet. Da migranterne rejser uden nogen form for identifikation, er det sjældent, at familiemedlemmerne til de der mister livet på havet bliver informeret. Antallet af mennesker der har mistet livet undervejs til Europas kyster er ukendt.

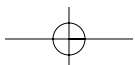
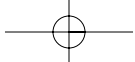
Aftenen før overfarten til Europas kyst

En gruppe unge mænd skuer ud over havet, beder en bøn og venter på, hvad der måske bliver deres sidste rejse. For de flestes vedkommende er dette kulminationen på flere års transitrejse. Mange har aldrig set havet før, de færreste kan svømme og døden er mere nærværende end nogensinde. På den anden side venter Europa og nye udfordringer. Hvis man når så langt.

I detention

I en nedlagt skole, der nu fungerer som detentionscenter for migranter, der er blevet opfanget i havet udfor den Mauretanske kyst, venter hundreder af migranter på at blive sendt tilbage til deres hjemlande. For flere er det anden og tredje gang at de er blevet stoppet på den sidste del af rejsen, men de fortsætter med at prøve.

Afkræftet

"M.A.", en ung migrant fra Senegal, dagen efter han blev bjærget af den Mauritanske kystvagt, efter at have tilbragt ni dage på havet i en havareret båd der havde destination mod Kanarie Øerne ud for den spanske kyst.

I 1998 lavede det velanskrevne amerikanske tidsskrift *Library Journal* en opgørelse over det 20. århundredes 150 mest indflydelsesrige skønlitterære bøger. Listen toppes af *To Kill a Mockingbird* af Harper Lee og efterfølges af *The Catcher in the Rye* af J.D. Salinger og *Lord of the Rings* af J.R.R. Tolkien. Til trods for kun en syvende plads på *Library Journals* liste er der ingen tvivl om, at Eric Arthur Blairs, alias George Orwell, roman *Nineteen Eighty Four* fra 1949 har en ubetinget førerposition som litterært referencepunkt, når emnet er overvågning i det moderne

vestlige samfund. *Nineteen Eighty Four*, også ofte blot omtalt som 1984, er en dystopisk roman, der skildrer statens undertrykkelse og stigende overvågning af og indgreb i borgernes liv. Til trods for at være en fiktiv fremtidsroman, eller en eventyrlig om end meget dystert fortælling om man vil, har 1984 siden sin udgivelse leveret en hel række af kernebegreber, som har vundet vid udbredelse. Disse tæller Store Broder, Nysprog og Orwellsk; ord som i dag ofte anvendes af samfundsdebattører, politikere og lægfolk i deres beskrivelser af handlinger,

overvågningsformer og kontrolmekanismer, der kunne minde om det totalitære samfund, som beskrives i Orwells roman. I modsætning til denne trend har overvågningsforskere i disse år travlt med at forkaste Big Brother som blot et eventyr, der ikke er anvendelig til at forstå den nuværende overvågningssituation. I denne artikel argumenterer jeg imidlertid for det givtige i at tage folks "eventyrlige" fortællinger om Big Brother alvorligt, da dette kan give os indsigt i, hvordan folk oplever og tilskriver den stigende overvågning mening.

STOREBROR SER DIG!

EN 'EVENTYRLIG' KULTUREL FORTÆLLING OM
(MORGEN)DAGENS SAMFUND

af THOMAS SØGAARD JENSEN

1984

I gennem hele sit liv var George Orwell en stærkt politisk engageret mand, hvilket også afspejler sig i hans forfatterskab, som udover *1984* omfatter bøgerne *Shooting an Elephant* (1938) og *Animal Farm* (1945) på dansk bedre kendt som *Kammerat Napoleon*. Et gennemgående tema for disse værker er, at de alle på hver deres måde er en kritik af totalitarisme i den forskellige former. Ideerne til *1984*, som af mange betragtes som George Orwells mest betydningsfulde værk, begyndte, ifølge Orwell selv, at tage deres tidlige

form under hans deltagelse i den spanske borgerkrig. Yderligere inspirationen til bogen fik han under anden verdenskrig, hvor han arbejdede for BBC's oversøiske tjeneste, som blev styret af det britiske Ministerium for Information, hvilket i bogen *1984* er blevet til Ministeriet for Sandhed.

Orwell skrev *1984*, som oprindeligt havde arbejdstitlen 'The last man in Europe', mens han opholdt sig på den lille vindblæste Skotske ø Jura. Færdiggørelsen af bogen var en kraftpræstation, da Orwell på dette tidspunkt var stærkt svækket af fremskreden tu-

berkulose, som førte til hans død i 1950 kun et år efter udgivelsen. *1984* er i dag er oversat til mere end 65 sprog og trykt i millioner af eksemplarer. Grundet sin død, kun 46 år gammel, nåede Orwell aldrig at opleve, hvilken kæmpe succes bogen blev. Lidt paradoksalt var han tværtimod lige til sin død ganske sikker på, ligesom han var det med de fleste af hans andre litterære produktioner, at *1984* ville blive en fiasko.

I *1984* beskriver Orwell et futuristisk totalitært samfund, som er gennemsyret af overvågning. Alle lejligheder har teleskærme på

væggene, der er mikrofoner i buskene og børn går rundt med hørerør. Moralen i 1984 er, at overvågning er ondt, da det i Orwells dystopiske fremstilling er en teknologi, der bruges til at fratage mennesket sit menneskeværd, sin integritet og sin subjektivitet. Siden sin udgivelse i 1949 er 1984 blevet underlagt utallige tolkninger og blevet læst ind i mange forskellige kontekster. 1984 hævdes således både at være en afspejling af adskillige sider af det sociale og politiske liv i 1940ernes Storbritannien og USA, samt en kommentar på, hvad det britiske koloniale imperium kunne forvandle sig til i fremtiden. Specielt i koldkrigstiden blev 1984 af vestlige litteraturkritikere

primært set som et billede på den totalitarisme og undertrykkelse af individet, som spirede i Sovjetunionen og Østblokken. Sovjetunionens fald i starten af 1990'erne førte ikke et fald i interessen for 1984. Tværtimod synes bogen at indeholde en tidløs fortælling, som til stadighed har bevaret sin aktualitet, i dag blot som en kommentar på de tiltagende overvågningstendenser i vestlige samfund.

Big Brother is watching you!

Begreberne Big Brother og Orwellsk bruges i en dansk kontekst i dag i stigende grad i relation til overvågning, hvilket underbygges af, at en hurtig søgning på Google af kombinationen Big

Brother og overvågning giver mere end 14.000 hits. På det seneste er referencerne til Big Brother og Orwell ofte blevet fremsat i forbindelse med en række lovændringer, som har givet staten yderligere beføjelser til at overvåge borgerne. Europaparlamentarikeren Christel Schaldemose fra Socialdemokraterne udtalte således i dagbladet Politikken at lovændringen i 2007, der tillod myndighederne at overvåge og både internet- og teletrafik som et led i at kunne øge mulighederne for at forebygge og opklare terrorisme, i praksis betyder, at vi nærmer os skrækvisionen om overvågningssamfundet fra Orwells 1984. Eller som Schaldemose udtrykker det: "Det her skræmmebillede fra 1984

med *Big Brother* - altså, vi er der ikke helt, men vi er tæt på. Vi kan jo blive overvåget alle vegne". Der er flere elementer i Schal-demose udtalelse, som er interessante i denne sammenhæng. For det første bruges referencen til *Big Brother* meget ofte som et muligt fremtidsscenario. Det vil sige, at næsten uanset hvor meget overvågning der muliggøres, så synes *Big Brother*-samfundet altid at være noget der endnu ikke er indtruffet, men derimod er lige om hjørnet. Det andet er, at referencen til *Big Brother* ofte bruges til at beskrive en situation, hvor overvågningen er blevet total. For at illustrere dette vil jeg beskrive en artikel trykt juli 2004 i Ekstra Bladet under titlen 'De holder øje med dig'. I artiklen følger vi en mor og hendes to børn i deres færden igennem København. Artiklen fortæller os, at i de to timer, gåturen varer bliver kvinden og hende børn filmet af ikke mindre end 35 overvågningskameraer. På den korte gåtur har kvindens tændte mobiltelefon været i forbindelse med indtil flere sendemaster, hvilket gør, at hendes færden er registreret på en harddisk et eller andet sted. Ligeledes registreres alle hendes køb, da hun hver gang betaler med sit betalingskort. Overvågningen slutter ikke engang, da hun er kommet hjem: her registreres kvindens aktivitet på Internettet også. Artiklen i Ekstra Bladet adskiller sig ikke væsentligt fra mange andre medierepræsentationer af overvågning. Fælles for disse er det, at mange vidt forskellige registrerings- og overvågningsformer sammenblendes under det fælles begreb overvågning. I en nylig artikel har sociologerne Fernandez og Huey

konkluderet, at den ovenfor beskrevne mediemæssige sammenblanding af vidt forskellige overvågningsformer har bidraget til at forstærke den folkelige idé om at *Big Brother*-samfundet, med dets totale overvågning og totale synlighed, er nær eller allerede over os, fordi alle de overvågningsformer, som vi dagligt konfronteres med, repræsenteres som dele af et overordnet universelt projekt.

Orwells litterære produktioner og især metaforen *Big Brother* har også haft stor betydning i meget overvågningsforskning, hvilket blandt andet kommer til udtryk i den meget kritiske tilgang som ofte anlægges i studier af overvågning. Selvom *Big Brother* stadig fremhæves som et iboende potentiale ved det moderne (overvågnings)samfund, så har en lang række af samfundsforskere i de senere år kastet en del energi i at kritisere anvendeligheden af *Big Brother* som en metafor på overvågningsituationen i det moderne samfund. Et af de nyeste tiltag indenfor denne kritiske tradition er iværksat af den danske filosof og medieforsker Anders Albrechtslund. Hans projekt "Overvågning i byens rum" er i medierne blevet promoveret som et opgør med den folkelige forestilling om *Big Brother*. Et af de væsentligste kritikpunkter af metaforen *Big Brother* er, at den implicit indeholder en idé om at overvågning i dens forskellige former og kontekster er del af et statsstyret centralistisk projekt. Sociologerne Norris & Armstrong har for eksempel i deres Foucault-inspirerede tilgang, hvor magt ikke har noget centrum, men derimod udøves i en lang række kapillære former, argumenteret for, at det langt fra kun

er staten som udøver overvågning. Derfor er det mere rammende at se den nuværende overvågningsituation som bestående af mange adskilte "små brødre"; det vil sige af små lukkede overvågningsystemer. Ydermere argumenterer Norris & Armstrong for, at brugen af overvågning sker på baggrund af en lang række forskelligartede agendaer og individuelle skøn frem for på baggrund af en samlet statsstyret plan. En yderligere kritik, fremsat af blandt andet Albrechtslund, er, at overvågningen langt fra er så effektiv og altomfattende som den fremstår i Orwells 1984.

Big Brother som en kulturel konspiratorisk fortælling

Fælles for ovennævnte kritiske tradition af overvågningsstudier er det, at de gerne vil overskride den folkelige forestilling om *Big Brother* og i stedet give et mere nuanceret billede af, hvordan overvågning *reelt* foregår. Langt hen af vejen kan denne tradition ses som et oplysningsprojekt. I 1800tallet var oplysningsfilosoffer og naturvidenskabsfolk stærkt drevet af ønsket om, at udvikle og afsløre sande objektive love og forklaringer på naturfænomener. Indenfor oplysningstænkningens projekt var der ikke plads til okkulte folkelige trossystemer og religiøse forklaringer på verdens indretning, hvilke man havde en stærk tro på ville forsvinde i takt med den historiske progression. Denne ide er også udtrykt hos den tyske sociolog Max Weber, som mente, at den positivistiske videnskab med rationalitet ville drive al magi ud af verden og på den måde 'affortrylle' det moderne samfund. I tråd med klassisk oplysningstænkning

kan man argumentere for, at megen overvågningsforskning i dag ligeledes er drevet dels af et ønske om at blottlægge overvågningens sande virkemåder og dels af et ønske om at afvise litterære fiktioner og folkelige semi-okkulte konspiratoriske teorier, som blandt andet Orwells beskrivelser af Big Brother, som blot kollektiv falsk bevidsthed eller blot "eventyr", der ikke kan give en reel indsigt, men bør erstattes med sand viden.

Hvis vi et øjeblik leger med den tanke, at ideen om Big Brother er en af vort samfunds mest udbredte konspirationsteorier, er det interessant, at antropologer både i de senere år og tidligere i stor stil

har været engageret i at studere folkelig heksetro og konspirationsteorier og ikke mindst placere disse indenfor rammerne af det moderne i ikke-vestlige kontekster. Antropologer og andre socialvidenskabsfolk har derimod ofte haft svært ved at tage okkulte trossystemer og folks konspiratoriske teorier om verdens indretning og skjulte magters virke alvorligt, når de konfronteres med disse i eget samfund. Dette kan skyldes, at antropologen når alt kommer til alt selv er et kulturelt og politisk væsen, som i eget samfund, hvor rationalitetstanken synes at regere, er tilbøjelig til at vurdere andres ytringer, teorier og antagelser om verden ud fra

kriterierne rigtigt og forkert. Der er dog i dag, også i en dansk kontekst, flere forskningsprojekter, der beskæftiger sig med det, som kunne kaldes for genfortryllesen af de eftersigende rationelle samfundsordener og institutioner (eksempelvis 'Political Re-Enchantment: Religious Dimensions of Democratization' på Afdeling for Antropologi & Etnografi, Århus universitet og 'Fornuftens grænseflader' på Institut for Antropologi, Københavns universitet). I forlængelse af denne tradition, som forsøger at belyse den sociale betydning af okkulte trossystemer i blandt andet en vestlig kontekst, er det oplagt at spørge, hvad vi kunne lære af at tage folks "even-

tyrlige" ideer om Big Brother alvorligt? Udover at et sådant perspektiv ville leve op til det antropologiske ideal om at studere "the natives point of view", ville man også gennem en analyse af den folkelige tale om blandt andet Big Brother kunne få et indblik i, hvordan folk i al almindelighed forsøger at skabe mening ud af et alt andet end transparent overvågningsfelt. For at illustrere vil jeg beskrive en lille samtale jeg overhørte mellem to drenge under mit feltarbejde om overvågning i et større dansk butikscenter. Samtalen foregik ikke i butikscenteret, men i den Københavnske Metro;

Dreng A: *'Det er vildt nok, der er sgu kameraer overalt nu. Det er totalt Big Brother'* [mens han siger dette peger drengen op på det lille diskrete kamera, som er placeret i Metrovognen]. *'Tror du der sidder nogle og kigger på os nu?'*

Dreng B: *'Måske...'*

Dreng A: *'Hvem...?'*

Dreng B: *'Det ved jeg ikke, politiet måske. Med alt det der terror. Der er nogle kameraer som kan genkende ansigter. De fanger dig og så kan de se hvem du er. Der også nogle som kan kende folks opførsel... hvis en går rundt som om han vil springe ud på skinnerne så kan den fortælle det inden det sker. De kan alt muligt nu.. det er ligesom i Big Brother.'*

Dreng A: *'Tror du de ved hvem jeg er?'*

Dreng B: *'Det ved jeg ikke... men du brugte jo dit Dankort før...måske også med mobilen... så kan de sætte det hele sammen. Måske, jeg ved det ikke.'*

Dreng A: *'Ahr.. jeg er også ligeglad.. jeg har ikke tænkt mig smadre noget.'*

Dreng B: *'Nej...det har jeg sgu*

heller ikke... men de ved alt muligt om dig... mand de ved at du var sammen med Britt.. ha, ha, ha'.

Dreng A: *'Fuck nej. Det skal fandme ikke stå nogen steder.'*

Drengene ler og forsætter deres samtale om pigen Britt.

Flere antropologer har argumenteret for, at konspirationsteorier ofte bruges af folk til at skabe mening ud af komplekse og uigenkendskuelige sociale, økonomiske og institutionelle processer. I tråd hermed kan man ligeledes argumentere for, at drengenes samtale og reference til Big Brother ikke bare er et forsøg på at forstå nogle af de mekanismer, som synes at drive overvågning, men også et forsøg på at begrebsliggøre overvågningsteknologiens evner. Meget ulig den akademiske pointe om magtens og overvågningens decentrering er det tydeligt i drengenes samtale, at de forestiller sig, at overvågningen styres og udnyttes af et centraliseret "de"; det vil sige af konspirerende magthavere, der opererer bag den synlige facade, og som er i stand til at koordinere information fra en lang række af overvågningssystemer, med det resultat at det overvågede individ bliver synliggjort og gjort kendt af systemet. Hvem disse "de" er, er uklart, men den ene drengs reference til politiet kunne hentyde til at dette "de" er staten. Det interessante er imidlertid, at drengene er forvisede om, at der findes et "de", og at drengene oplever ikke at være i stand til at kunne kontrollere, hvad disse "de" ved eller registrerer om dem. Til trods for drengenes reference til Big Brother og denne metafors implicite negative konnotationer, er det imidlertid også interessant, at drengene synes at nære en stor

grad af tillid til disse "de", og at man kan være ligeglad med hvilke informationer, der genereres om én, så længe man blot holder sig på dydens smalle sti og "ikke smadrer noget", som en drengene udtrykker det. Groft fortolket ligger der i forventningen om, at overvågningen ikke har negative konsekvenser for folk, der opfører sig ordentligt, hvilket er en klar tillids-erklæring til staten og dens brug af data. Hvorvidt drengenes samtale er udtryk for vildfarende fantasi er mindre interessant. Det interessante er, i forhold til perspektivet i denne artikel, hvordan små samtaler og referencer til Orwells eventyrlige beskrivelse af Big Brother kan give et lille indblik i, hvordan folk oplever og tildeler mening til den i stigende grad ugenomsigtige overvågning, som opleves af stadig flere mennesker i deres dagligdag. ■

Forslag til videre læsning:

Sanders, Todd & West, Harry G. (2003) "Power Revealed and Concealed in the New World Order" in Transparency and Conspiracy. Ethnographies of Suspicion in the New World Order. Duke University Press, US

Norris, Clive & Armstrong, Gary (1999) The Maximum Surveillance Society: The Rise of CCTV Berg, International Publishers Ltd, Oxford.

THOMAS SØGAARD JENSEN ER CAND.MAG. I ETNOGRAFI OG SOCIALANTROPOLOGI OG ER I DAG PH.D.-STIPENDIAT VED AFDELING FOR ANTROPOLOGI & ETNOGRAFI, ÅRHUS UNIVERSITET. HAN ARBEJDER I ØJEBLIKKET PÅ ET PROJEKT OM RELATIONEN MELLEM MASKULINITET, LOKALE SIKKERHEDSINITIATIVER OG VOLD.

EVENTYRET SHANGRI-LA

HIMALAYAS HISTORIER I BØRNEHØJDE

Bhutan, et af verdens mest isolerede lande, har erstattet bruttonationalprodukt med bruttonationallykke. Det lyder som et eventyr - og det er nok ikke helt tilfældigt. I denne artikel ser forfatterne nærmere på den rolle, eventyr spiller i det nutidige Bhutan, i børns dagligdag såvel som i statens selvfremstilling. I Bhutan er flyvende buddhistiske lamaer og væsner i naturen en del af verden, ikke blot som eventyr og historier, men som virkelighed - en virkelighed der imidlertid er under hastig forandring.

af *DITTE MARIE SEEBERG & MARIE VENØ THESBJERG*

Der var engang et lille kongedømme, hvor en klog og vellydt konge bestemte, at bruttonationallykke er vigtigere end bruttonationalproduktet. Han havde hørt meget om vækst og bruttonationalprodukt fra andre lande, men han mente ikke, at hans land gemt i Himalaya, mellem Indien i syd og Kina mod nord, skulle gøre som alle andre lande. I stedet ville han udvikle sit land tro mod de buddhistiske rødder og i balance med naturen og kulturen. For lykken var det vigtigste i et af verdens fattigste lande.

Sådan kunne vores eventyr begynde. Bhutan er, med sin beliggenhed i Himalaya og med en historie som et af verdens mest isolerede lande, en drøm og et eventyr. Det er myten om det glemte Shangri-la, som turister lader sig drage af. Her lever historier om dæmoner, der generer menneskene, og fortællinger om den buddhistiske mester Guru Rinpoche, der flyver på ryggen af en tiger og lader Bhutans befolkning overvinde til buddhisme. Og legender om Migoï, den afskyelige snemand, sætter sine fodspor i

landskabet og i bhutanesiske børns sind. Men hvor længe endnu vil den mundtlige overlevering fortsætte?

En vej fra landbrugsamfundet til det moderne

Bhutan går for tiden den svære balancegang mellem et traditionelt samfund med 70 % af befolkningen på landet, der lever af landbrug, og den moderne verdens teknologiske og økonomiske udvikling, der former mennesker og kultur i en ny retning. Bhutan var indtil 1960'erne isoleret fra

omverdenen på grund af sit terræn og sin placering i Himalayas bjerge. Men med forskellige udenlandske donorer's støtte - herunder Danmarks - åbnede Bhutan op til verden og til en udvikling af landet. Bhutan var uvejsom jungle og skov indtil en vej blev bygget fra vest til øst i 1970'erne. Vejen er stadig den eneste hovedvej i landet, og at vedligeholde den er et Sisyfosarbejde. Monsunen eller bare et enkelt regnskyl skaber ofte blokeringer og huller i vejene på grund af mudder og stensked fra bjergene. Bilerne kører 30-40

kilometer i timen her, men den langsommelighed præger ikke længere Bhutans udvikling. På 20 år er den gennemsnitlige levealder eksempelvis steget med 20 år i Bhutan. Sundhed, uddannelse, god regeringsførelse, miljø og byudvikling er nogle af de områder, hvor Danmark og andre donorer har investeret millioner af kroner.

En okse for plogen og en mobiltelefon i baglommen

På mange måder oplever Bhutan en eksplosiv udvikling i sammenligning med vores egen histo-

rie. For eksempel springer de i nogle områder af landet fra ingen telefoner til mobiltelefoner, og fra ikke at have tv til at få 40 globale kanaler lige ind i stuen i et sammensurium af natur-, wrestling- og tegneseriekanaler. Efter 100 års kongedømme overgik Bhutan i 2008 til demokratisk styre efter sit første demokratiske valg, som blev indført efter kongens idé. Men som u-land og et af verdens fattigste lande, er der ingen nemme løsninger i udviklingen af landet. For en dansker minder mange steder på landet om Hjerl He-

de eller Danmark, som det var for 200 år siden. Bruttonationallykke er blevet landets udviklingsfilosofi, der søger at holde lykke som målet for al udvikling i landet. Økonomisk vækst er ikke målet i sig selv, det er en del af vejen til lykke, men kan langtfra stå for sig selv. Bhutan har set adskillige skrækeksempler i Vesten og i Asien på tigerøkonomier og fejlslagen udvikling. Derfor har Bhutan udviklet sin egen vej ind i det moderne samfund. Økonomisk udvikling skal ikke foregå på bekostning af kultur og natur. Den skal være balanceret. Bud-

dhismen fokuserer på en middelvej mellem ekstremisme, og den middelvej ønsker Bhutan også i landets udvikling. Bhutan skeler til Nepal og tænker: "God regeringsførelse? Demokrati? Naturbevarelse? Vi vil finde vores egen vej. Vi vil ikke gå deres." Nepal har været politisk ustabil med skiftende regeringer og maistoprør de seneste mange år. Desuden slider turismen hårdt på naturen, særligt bjergområderne, hvor den ikke har bidraget til en mere ligelig fordeling mellem fattige og rige.

Bhutan bestræber sig på at im-

plementere Gross National Happiness (GNH) i den politiske udvikling. Landet har undersøgt lykken blandt befolkningen for at kunne definere, hvad man politisk skal styre efter for at kunne optimere GNH. GNH er altså målet - en naturlig forlængelse af den buddhistiske kultur i landet: Alle væsner ønsker lykke. Alle ønsker glæde. Regeringen lover ikke at skabe lykke for den enkelte, det er den enkeltes ansvar. Men regeringen forpligter sig på at søge at skabe rammerne for, at den enkelte kan opnå lykke. GNH er nemlig indskrevet i forfatningen,

som den siddende regering arbejder i overensstemmelse med.

En bevaret unik kultur

Gross National Happiness fungerer samtidig som en stærk branding af nationen Bhutan. Hvem vil ikke gerne leve i et lykkeligt land? Eller besøge et land, hvor lykke er øverst på dagsordenen? Den nationale identitet har historisk set betydet utrolig meget for Bhutan. Lukket inde blandt verdens to mest folkerige nationer har Bhutan brugt meget kulturelt krudt på at adskille sig fra de to kæmpe naboer Indien

og Kina. Efter Kinas invasion af Tibet har Bhutan lænet sig op af storebroren Indien, men har bevidst fremhævet sin egen nationale identitet igennem en national klædedragt, en særpræget arkitektur, et fælles sprog og ved at bevare den buddhistiske religion og kulturskat. Efter Kinas overtagelse af Tibet er Bhutan den eneste nation i verden, der har mahayana buddhisme i den tantriske form som statsreligion.

Bhutans bevidste udviklingsstrategi gennem de seneste 50 år betyder, at Bhutan den dag i dag har bibeholdt en kultur, der væl-

ter enhver besøgende omkuld i forundring. Det er netop det kulturelle aspekt, som vi vil koncentrere os om her. Bhutans ide om kulturbevaring har bidraget til, at folkelige eventyr og historier fortsat dyrkes og lever.

I dette anderledes terræn af buddhistiske pløjefurer, regnskov og bjergmassiv finder vi massevis af eventyr: Guru Rinpoche flyvende på ryggen af en tiger. Den særegne, skøre buddhistiske mester Drukpa Kinley, der åbner folks sind ved at provokere, drikke og hore. I dag får barnløse par en velsignelse af en træfallos i

Fallos jager onde ånder væk.

hans tempel Chimi Lakhang i håbet om at blive med barn. Her lever historier om Delogs, som ofte er kvinder, der har været i dødsriget og set døde blive dømt for derefter at vende tilbage til verden for at fortælle om deres oplevelser. Og på bhutanesiske husvægge maler bhutaneserne strittende fallosser for at beskytte

mod onde ånder. Dette fantastiske univers af levende historier - hvordan forstår vi dem - og hvordan lever de i børn i Bhutan?

Har du sat grød frem til din nisse på loftet?

For bhutanesere er det ikke bare eventyr. Det er historier, som man tror på, og som virker

som en del af dagligdagen. Det har for eksempel en konsekvens, hvis du forstyrrer et helligt væsen eller en dæmon i naturen. Måske bliver du syg, måske får du en dårlig høst. Derfor har Bhutan ikke åbnet op for bjergbestigning og dykning i søerne i respekt for ikke at forstyrre væsenerne, der bor der, og for at undgå at skub-

be til balancen i naturen. I Bhutan findes en blanding af historier med rod i buddhisme og nogle med rod i böntradition, som eksisterede før buddhismens indtog. I buddhismen findes der flere verdener, som vi kan blive genfødt i, og derfor består verdensbilledet af ånder, spøgelse og andre væsner.

Den buddhistiske verden er eventyrlig for mange af os, men den er konkret for bhutanesere. Vores nisser og trolde lever ikke længere på samme konkrete måde. Ikke på loftet i hvert fald - men i computeren og på film. I den danske barndom er træerne ikke befolkede, og bjergene og søerne ikke hellige. Eventyr, hvor magiske ting foregår, er en abstrakt verden for os. En ekstra verden. Fiktion. Men for mange børn i Bhutan fungerer disse historier som en del af deres forståelse af, hvordan verden hænger sammen, og hvordan de bør agere i den.

Den orale kultur i forandring

Bhutan fik tv og internet i 1999. Det er kun 10 år siden. Før

var den orale kultur dominerende, og historier levede, fordi de blev fortalt igen og igen.

Dingboo... dangbooooo, startede folkehistorierne: Der var engang for længe siden.. Og jo mere fortælleren trak på o'et, jo længere tid var det siden, at historien fandt sted.

Mange bhutanesiske folkeeventyr afspejler folks afhængighed af naturen, det uvejsomme terræn i et isoleret land, og filosofien om en karmisk livscirkel. Det usynlige er meddeltager - ånder, dæmoner og spøgelse. Lytteren tager del i fortællingen ved at udbrøde "Yaah Lama" eller andre udtryk undervejs. Hvis ikke tilhørerne indimellem udtrykker deres begejstring for historien, vil onde ånder høre historierne og tage

Udstillingen "Barndom i Bhutan - et magisk univers"

Vi er interesserede i, hvordan bhutanesiske børn oplever deres verden. Eventyret for os består i at se ind i et andet univers og spejle os i den verden. Det overses ofte i antropologisk feltarbejde at se på børns verden, og hvordan de oplever deres hverdag og kultur. Derfor gør vi det i udstillingen "Barndom i Bhutan" som åbner på Moesgård Museum 25. september 2010. Udstillingen vil summe af liv, bhutanesisk kultur, visuelle fortællinger, spraglede klædedragter, film, eventyr og duften af yakokse og bhutanesisk røgelse. Vi vil visualisere bhutanesiske børns tanker og fornemmelser. Sjovt, kærligt og indlevende, så danske børn kan identificere sig med den anden verden, hvor kødædende dæmoner eksisterer, og hvor verden er meget større end det, vi lige kan se. Og her vil ethvert barn blive interesseret. For fantasien har vi tilfælles.

Bhutanesiske kvoteflygtninge i Danmark

Udstillingen "Barndom i Bhutan" aktualiseres af de bhutanesiske kvoteflygtninge fra flygtningelejre i Nepal, der er kommet til Danmark i år. I 2009 kom de første bhutanesiske kvoteflygtninge til Danmark efter 17-18 år i flygtningelejre i det østlige Nepal. I alt modtager Danmark 500 kvoteflygtninge årligt, heraf 150 personer fra lejrene i Nepal i 2009.

I starten af 1990'erne flygtede flere tusinde mennesker fra Bhutan, de fleste nepalitalende bhutanesere fra det sydlige Bhutan, også kaldet Ihotshampas. De flygtede på grund af opstramninger i lovgivningen om statsborgerskab i Bhutan, i kølvandet af oprørsgrupper modstand mod ny lovgivning i Bhutan og på grund af diskrimination og terror fra det bhutanesiske militær og politi.

Flygtningelejrene voksede over årene til 100.000 mennesker. Bhutan har ikke villet anerkende flygtningene som bhutanesiske statsborgere, ligesom Nepal heller ikke har villet anerkende dem som nepalesiske statsborgere.

Løsningen er blevet at genhuse flygtningene i USA, Australien, New Zealand, Holland, Canada, Norge og Danmark, ifølge FNs Flygtningehøjkommissariat (UNHCR).

I dag er omkring en tredjedel eller fjerdedel af befolkningen i Bhutan nepalitalende sydbhutanesere, som ikke har set sig nødsaget til at flygte.

dem med sig. For at historien skal overleve, skal den fortsætte med at fortælles. I dag er der risiko for, at den forsvinder, fordi tv, computere og mobiltelefoner fortæller nogle andre historier, særligt i byerne. Den bhutanesiske forfatterinde Kunzang Choden har derfor samlet folkeeventyr fra hendes barndom i bogen Folktales of Bhutan i håbet om at bevare dem på skrift, fordi de ikke længere lever i folkemunde i samme grad, som da hun var barn.

For at give en smagsprøve på de historier, der er i fare for at uddø i moderniseringen af Bhutan, kommer her et eventyr, fortalt af et barn i Bhutan i forbindelse med indsamlingen af materiale til bogen Mit land er Bhutan - Tordendragens land. Historien fortælles af Kesang Yuden, som er 13 år og går i 8. klasse i byen Sarbang Tar.

Historien om Angay Baodem og Angay Baogem

Denne historie fortalte min far

til mig som godnathistorie. Den har fascineret mig lige siden, og jeg vil altid tage ved lære af den:

Der var engang en landsby kaldet Kazhi. Her levede to kvinder Angay Baodem og Angay Baogem. De havde begge to en sygdom kaldet struma, hvor halsen hæver. Deres struma var på størrelse med et græskar. De havde den samme sygdom og næsten ens navne. Men deres personlighed var yderst forskellig. Angay Baogem var en meget religiøs, medfølelse person med et stort hjerte. Hun var altid klar til at hjælpe andre. Angay Baodem var stik modsat. Hun var misundelig, egoistisk og ville ikke løfte en lillefinger for at hjælpe andre. Måske derfor kunne mange mennesker lide Angay Baogem og kunne ikke lide Angay Baodem.

En dag skulle Angay Baogem til vandmøllen og male ris. Det var en lang rejse, og hun måtte gå gennem en tyk skov med rissækken på nakken. Hun begyndte tidlig morgen, og det var nat, før hun nåede vandmøllen. Hun var nødt til at sove der, så hun satte sig under et træ og bad en bøn til gudinden Dema om at beskytte hende om natten. Hun faldt i søvn uden at vide, at Sinpo, en kødædende dæmon, var lige i nærheden. Han ventede på, at hun sov, så han kunne nyde sit festmåltid. Han stirrede på hende i forundring:

"Sikke et mærkværdigt væsen. Der er så meget kød hængende fra halsen. Det ser lækker ud!" Han skar strumaen af og løb grådig af sted med klumpen. Da Angay Baogem vågnede så hun, at strumaen var væk. Hun var så glad, at hun sang og dansede he-

le vejen hjem til landsbyen. Folk var utroligt glade og overraskede over hendes historie. Angay Baodem hørte også historien og en tanke fløj gennem hendes hoved.

"Angay Baogem ser skøn ud uden den struma. Hvis hun kan få den fjernet, så kan jeg også."

Så hun tog af sted tidlig morgen med en sæk ris og kom til møllen til aftenstid. Hun satte sig under det samme træ og lagde sig for at sove uden at bede. Hun blev hurtigt utålmodig, så hun råbte:

"Hey, du Sinpo, kom herud og tag min struma." Sinpo var rasende, fordi nogle prøvede at give

ham ordrer. Han ville se, hvem det var. Men da han så hende, blev han mindet om den tidlige struma, han havde spist, som havde smagt ham meget bitter. Så han kastede den op på hendes hals og sagde:

"Tag dit kød tilbage, jeg kan ikke lide det." Og så løb han væk. Næste morgen da Angay Baodem vågnede op, havde hun ikke bare én men to hævede strumaknuder på halsen. Hun skammede sig over sin opførsel og tog tilbage til landsbyen fuld af fortrydelse. Alle grinede af hende og syntes, at hun fik, som hun fortjente.

Historien fortæller os, at vi altid skal være oprigtige i vores tanker. Et bhutanesisk ordsprog siger:

"Hvis du har gode tanker, så vil selv jorden og himlen bane vejen for dig, men hvis du har onde tanker, vil den selvsamme jord og himmel blive dine forhindringer."

Karma - en del af Bhutans folkesjæl

Kesang Yudens fortælling giver et billede af den buddhistiske filosofi om karma. Tænk du gode tanker, og gør du gode ting til gavn for andre, sker der gode

Gross National Happiness (GNH)

I 1972 sagde Bhutans daværende konge, Jigme Singye Wangchuk, at bruttonational-lykke er vigtigere end bruttonationalproduktet.

GNH er Bhutans udviklingsfilosofi, der bygger på 4 søjler: God regeringsførelse, balanceret økonomisk udvikling, bevaring af kultur og beskyttelse af naturen.

GNH søger at balancere Bhutans udvikling fra et traditionelt samfund til et moderne samfund på Bhutans egne præmisser og ved at tage ved lære af fejlsagen udvikling i andre ulande og vækstpolitik i nogle vestlige lande.

GNH er indskrevet i Bhutans forfatning, der trådte i kraft ved Bhutans første demokratiske valg i 2008.

I dag måler Bhutan GNH ud fra en holistisk tankegang om at måle subjektiv lykkefølelse i befolkningen sammen med den materielle udvikling ud fra 9 områder: psykisk velvære, sundhed, kultur, uddannelse, fællesskabets levedygtighed, god regeringsførelse, miljø, tidsforbrug og levestandard.

ting. Tænker du ondt, eller handler du ondt, grådigt og selvisk, sker der ligeledes dårlige ting. Det er en naturlov i buddhisme. Det er en buddhistisk logik om årsagssammenhæng og kausal effekt. Tingene opstår i sammenhæng med andre, ikke 'independent' - men i 'interdependence', som Khenpo Tashi Phuntsho, direktør fra Nationalmuseet i Paro udtrykker det. Intet er uafhængigt, men alting eksisterer i indbyrdes afhængighed.

Og det er den barndomslære, som børn i Bhutan opflaskes med. Bønnen, det at bede om

gode ting, bede om beskyttelse mod det onde (i sig selv og udefra) har derfor en stærk virkning. Det er i tanken, at handlingen begynder. Så hvis du har gode tanker, er der stærk sandsynlighed for, at du også handler i overensstemmelse med tanken. Motivationen og intentionen er derfor vigtig. Hvis den altid handler om kun at gavne dig selv, vil du ikke opnå lykken. Alle væsner ønsker at være lykkelige. Og andre har mindst lige så meget ret til den lykke som dig selv. Derfor er det god karma at glæde sig på andres vegne. At

tage del i deres glæde frem for at misunde den og kræve den selv.

Egoet skaber forstyrrende følelser

I buddhismen i Bhutan findes ideen om utallige levende væsner. I livshjulet kan man blive født og genfødt i 6 forskellige verdener eller sfærer. En af disse er en begærssfære af ånder. Selvom vi ikke kan se dem, findes der adskillige andre væsner. Historien fortæller, at man må have respekt for ånderne i naturen. Man kan ikke kommandere med den kødædende dæmon Sinpo, som Angay Baodem gør. Dyden er at være ydmyg, oprigtig i sin tanke og ikke forlange og kræve. Det er i sin essens ego'et, der kræver, forlanger og føler sig uretfærdigt behandlet, misundelig, ærgerrig osv. Og i buddhismen er ego'et konstant i vejen for lykken, for at være i nuet og glæde sig på andres vegne. Den, som er ren i sindet, opnår noget positivt, og det modsatte vil få et negativt resultat. Det er karma. Det er ikke en ide om en Gud, der straffer eller dømmer, men udelukkende resultaterne af dine egne tanker og handlinger. Forståelsen af denne tanke giver en høj ansvarsfølelse. Alt hvad vi gør, har en konsekvens, og vi står selv til regnskab. Vi har et valg.

I Bhutan er det derfor en naturlig del af buddhistisk filosofi at fokusere på lykke frem for økonomisk vækst som det, samfundet skal måles på. Det er den verden, bhutanesiske børn vokser op i. I den verden er eventyr en naturlig del af hverdagen, med flyvende buddhistiske lamaer, naturånder og magiske fortællinger. Men kan en sådan eventyrlig ver-

den blive ved med at eksistere, når Bhutan åbner op for omverdenen? Kan eventyret om landet, der måler på lykke frem for i penge, fortsat blive fortalt? ■

Litteratur:

Choden, Kunzang: *Folktales of Bhutan, White Lotus 1994*

Pommaret, Françoise & Schicklgruber, Christian: *Bhutan, Mountain Fortress of the Gods, 1998*

Thesbjerg, Marie Venø: *Mit land er Bhutan - Tordendragens land, Geografforlaget 2009*

DITTE MARIE SEEBERG: ANTROPOLOG PÅ ETNOGRAFISK SAMLING VED MOESGAARD MUSEUM, BESKÆFTIGER SIG SÆRLIGT MED AT IDÉUDVIKLE OG REALISERE BØRNEETNOGRAFISKE USTILLINGSPROJEKTER, SENEST TIBETANSK BØRNEMUSEUM/TIBET VAR MIT HJEM I FORBINDELSE MED IMAGES OF ASIA FESTIVALEN I RIDEHUSET, ÅRHUS. KOMMENDE PROJEKT: "BARNDOM I BHUTAN".

MARIE VENØ THESBJERG: JOURNALIST, CAND.PUBLIC. OG HØJSKOLELÆRER, HAR ARBEJDET FOR DANIDA I BHUTAN OG SIDEN REJST FLERE GANGE I BHUTAN. FORFATTER OG FOTOGRAF TIL FOTOBOKEN BUDDHAS KVINDER - NONNER I BHUTAN OG BØRNEBOGEN MIT LAND ER BHUTAN - TORDENDRAGENS LAND. HOLDER FOREDRAG OM BRUTTONATIONALLYKKE OG BUDDHAS KVINDER. WWW.BUDDHASKVINDER.DK OG WWW.WORDBYWORD.DK.

alle fotos af forfatterne

GRÆNSE

- OM SIBIRISKE PELSJÆGERE OG

BOGANMELDELSE

af Frank Sejersen

Rane Willerslev:

På flugt i Sibirien. Zobeljagt, russisk mafia og 65 minusgrader.

København: Gyldendal 2009. 207 sider, kr. 249,95.

Soul Hunters. Hunting Animism, and Personhood among the Siberian Yukaghirs.

Berkeley: University of California Press 2007. 229 sider, kr. 174.

Mens 'På flugt i Sibirien' er en elementært spændende og nervepirrende overlevelsesfortælling, hvor det dokumentariske blandes med fiktionens virkemidler i en sådan grad, at den er svær at lægge fra sig, er 'Soul Hunters' en stringent videnskabelig fortolkning af etnografisk materiale fra antropologisk feltarbejde drevet frem af et opgør med teorier inden for religion, antropologi og filosofi. De er havnet i samme boganmeldelse, ikke kun fordi de har samme forfatter, men fordi der er en gensidighed imellem dem. Bøgerne udspringer af den samme virkelighed og erfaring, og de lever af hinanden uden at være kopier eller skygger af hinanden på nogen måde. Forfatterens udgangspunkt er flere års feltarbejde og ophold i Sibirien, primært hos jukagirene - et jægerfolk presset fra alle sider. Rent geografisk er vi i et grænseland på den sibiriske taiga mellem regionale centre, små landsbyer og en svært tilgængelig ødemark, hvor forskellige historiske systemer magter er til stede, men har svært ved at få den kontrol, de kunne ønske sig. For jukagirene er det et landskab beboet af tonsstunne elge, værdifulde pelsdyr

og kraftfulde ånder, der både er farlige og livgivende.

Det at bevæge sig i et grænseland kan siges at være et omdrejningspunkt igennem de to bøger. Uden for mange indledende manøvrer kastes vi i 'På flugt i Sibirien' ud i dette grænseland, hvor livet og døden mærkes og erkendes på nye måder. Kun ganske få sider inde i bogen skal Rane Willerslev med sin udsultede krop gøre en sidste kraftanstrengelse for at redde sig selv og sin frostskadede ven Ivan. Han forlader deres lille jagtthytte, hvori de har skjult sig fra den russiske mafia i måneder og drager af sted ud i den bidende kulde kun udrustet med en gammel riffel og fire patroner. Situationen virker håbløs, og man tvivler oprigtigt på, om han overhovedet vil komme tilbage for at skrive den bog, man læser. Undervejs bliver det hele mere håbløst. Bogen opruller baggrunden for, personerne bag og forløbet af et udviklingsprojekt for sibiriske zobeljægere, som Rane fik ideen til, da han blev vidne til den grove udnyttelse af dem. Et simpelt projekt om at give jægerne bedre pelspriser udvikler sig gang på gang eksplosivt, og det viser med al tydelighed de svære omstillingsproble-

LAND

NYTÆNKNING I ANTROPOLOGIEN

mer fra planøkonomi til et frit marked på individplan såvel som organisatorisk. Der er hele tiden nogle større kræfter på spil et eller andet sted i systemet, som projektet skal forholde sig til, indgå i udvekslingsrelationer med, overbevise, overtale og undgå. Kræfterne er til stede på måder, som gør dem både uhåndgribelige og håndgribelige på en og samme gang. Og midt i det hele står Rane Willerslev og en håndfuld personer, der har investeret idealisme, penge, prestige og status.

I 'Soul Hunters' drager forfatteren på samme måde efter et større opgør med både Descartes og Heidegger teoretisk udsultet ud i en større diskussion, hvor han efterlader tidligere antropologiske tolkninger af animisme bag sig kun udrustet med inspiration af Tim Ingolds fænomenologiske opgør med dikotomien kultur:natur. Ikke nok med at han leder læseren igennem teoretiske diskussioner, som kritisk forholder sig til noget af antropologiens og filosofiens arvegods, så folder han jukagirenes verdenssyn ud på en troværdig måde og udfordrer traditionelle tolkninger af animisme. Projektet virker håbløst, og man tvivler på

om den sibiriske etnografi kan give kød til nye tanker. Men ligesom Rane Willerslev formår at overleve den håbløse situation i ødemarken i 'På flugt i Sibirien', så viser han i 'Soul Hunters', at det i den grad er muligt at udfordre og nyskabe antropologien og dens ontologiske udgangspunkter, samt at feltarbejde er en stærk og produktiv metode.

Han leder læseren ind i et teoretisk grænseland med perforerede overgange uden klare diskontinuiteter, som er langt større og betydningsfulde end forventet ikke kun i forståelsen af jukagirenes verdenssyn, men for hele den animistiske tanke. Det er fra dette teoretiske grænseland, at vi begynder at forstå de nede-på-jorden praksisser, som jægeren udfører, når han relaterer sig til landskab, dyr, ånder, afdøde og sig selv. Når jægeren er på jagt, er han både dyr og menneske, jæger og jaget, både sig selv og en afdød. Han bevæger sig som jæger i en kontekst- og relationsafhængig tvetydig tilstand af efterligning, transcendens og dobbelteksistens (sig selv og en anden), som på den ene side kan være livgivende men også yderst farlig for ham selv. Det er denne kraftfulde

betwixt-and-between position, som Descartes, Heidegger samt teoretikere, der har beskæftiget sig med animisme (herunder Tim Ingold) ifølge Willerslev ikke formår at indfange, men som på overbevisende vis foldes ud i 'Soul Hunters'. Det lyder måske ikke af så meget, men det er det. Det betyder, at det vi forstår ved animisme skal nytænkes, og vi skal væk fra de gængse fortolkninger, der enten lægger op til, at animister ikke kan skelne fantasi fra virkelighed, eller at det spirituelle skal forstås som metaforer for det sociale. Rane Willerslevs udgangspunkt har været at tage jægerens udsagn om for eksempel ånder alvorligt og ikke som repræsentation af noget andet. For fænomenologer vil 'Soul Hunters' være yderst inspirerende læsning. For andre er læsningen af 'Soul Hunters' en påmindelse om, at antropologien stadig har meget nyt at bidrage med, og at det kan gøres på en måde, hvor både det praksisrelaterede menneske (her jukagirerne) og den teoretiske tanke kan mødes i et eksplosivt og vedkommende grænseland. ■

FRANK SEJERSEN, ESKIMOLOGI OG ARKTISKE STUDIER, KØBENHAVNS UNIVERSITET

GRØN

- EN REFLEKSIV

BOGANMELDELSE

af Martine Lind Krebs

Grønland - en refleksiv udfordring

Redigeret af Ole Høiris.

368 sider, indbundet, illustreret.
Aarhus Universitetsforlag, Århus
2009. 378 kroner.

Grønlandsforskningens *Mester værker*. Sådan lød den oprindelige titel på den udfordring, Ole Høiris stillede en række grønlandsforskere. Opgaven gik ud på at vælge et værk, som de mente, var det vigtigste overhovedet, og analysere det. Men da artiklerne tikkede ind, så var der nogle af dem, der brugte det grønlandske som afsæt til refleksioner, som lå uden for grønlandsforskningen. Og derfor blev titlen ændret til det noget mere flagrende *Grønland - en refleksiv udfordring*.

Søslanger og selvstyre

Kapitlerne er organiseret kronologisk efter valg af værk - og på den måde bliver læseren ført gennem tidens forskellige måder at tænke om Grønland på - startende med Mads Fægteborgs analyse af Hans Egedes *Det gamle Grønlands Nye Perlestratation* (1741) og sluttende med Robert Petersens gennemgang af Erik Holtveds reform af den grønlandske retskrivning (1962). Læseren bliver også sikkert ført igennem grønlandsforskningen i

Høiris' indledningskapitel.

De øvrige kapitler i bogen bevæger sig ud i grønlandslitteraturens krinkelkroge - lige fra Hans Egedes møde med en søslange, Fridjof Nansens undersøgelser af, om der fandtes en frugtbar skov bag Indlandsisen og til erstatningen af ustemt // med /// og /r/ i den nye retstavning.

Hvert kapitel argumenter overbevisende for, hvorfor netop denne forfatter og dette værk har haft afgørende betydning for Grønland. Forfatterens udfordring - at skulle vælge blot et værk om Grønland - har skærpet analysen, skriver Ole Høiris i sit forord. Selv har han snydt lidt og skrevet om både Gustav Holm og William Thalbitzer.

Det tankevækkende ved bogen er især den magt, som grønlandsforskere repræsenterer. De samme mennesker, som producerede viden om Grønland, havde stor indflydelse på udviklingen af de grønlandske institutioner. Derfor bliver gennemgangen af de forskellige repræsentationer om Grønland også en belysning

LAND

UDFORDRING

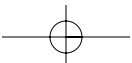
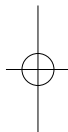
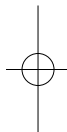
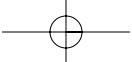
af, hvorfor Grønland er kommet til at se ud, som det gør i dag - med selvstyre, fælles inuitidentitet og et moderne skriftsprog.

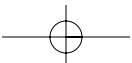
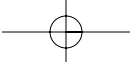
Viden er historisk

Kapitlerne i bogen stritter lidt i forskellige retninger - især når man kommer til Aksel V. Carlsons analyse af Valerij Vozgrins *Grønland og grønlandere* (1984), som bevæger sig ind i en sovjetisk kontekst, og Henning Howlid Wærps kapitel om Fridjof Nansens *På ski over Grønland* (1890), som tager læseren med på rejse gennem polarprosaen. Ved at ændre konceptet og titlen fra *Grønlandsforskningens Mesterværker til Grønland - en refleksiv udfordring* er værket lidt blevet til 'noget om Grønland'. Men den nye titel er sådan set meget rammende, da den både indfanger den udfordring, bogens bidragsydere blev stillet, men også den udfordring, som læseren stilles. Bogen er nemlig en underholdende og tankevækkende oplevelse. Dels fordi flere af forfatterne reflekterer over,

hvordan produktionen af viden har haft indflydelse på konstruktionen af 'Grønland'. Og dels fordi man som læser ikke kan lade være med at spekulere over, hvem af bidragsyderne til bogen, der selv ville være genstand for analyse, hvis samme udfordring blev stillet igen om 100 år. På den måde er *Grønland - en refleksiv udfordring* en påmindelse om, at al tænkning - også den der produceres her og nu - er et produkt af sin tid. ■

MARTINE LIND KREBS BA. I ETNOGRAFI OG SOCIALANTROPOLOGI SAMT CAND.COMM I JOURNALISTIK FRA ROSKILDE UNIVERSITET. HUN ARBEJDER PÅ KNR - GRØNLANDS RADIO I NUUK SOM REDAKTØR FOR NYHEDERNE PÅ KNR.GL.

INTRODUKTION	3
DEN ENE MANDS MØRKE AF ANDERS EMIL RASMUSSEN	6
PÅ BORDEL I DAMASKUS - om at blive inviteret på eventyr i en gruppe irakiske flygtnings virkelighed AF MARTINE ZEUTHEN HANSEN	12
DEN STORE HAJ JAGT AF KEIR MARTIN	20
EVENTYRERNE Et billedessay om udokumenteret migration fra Vestafrika mod Europa AF CHRISTIAN VIUM	26
STOREBROR SER DIG! en 'eventyrlig' kulturel fortælling om (morgen)dagens samfund AF THOMAS SØGAARD JENSEN	34
EVENTYRET SHANGRI-LA Himalayas historier i børnehøjde AF DITTE MARIE SEEBERG & MARIE VENØ THESBJERG	40
BOGANMELDELSE AF FRANK SEJERSEN	50
BOGANMELDELSE AF MARTINE LIND KREBS	52